

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 13)

Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ve 4 Arkadaşının; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu İçtüzüğe Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi ile İstanbul Milletvekili Emin Kul'un; Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu'nun; Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan'ın; İzmir Milletvekili Gencay Gürün ve Bursa Milletvekili Turhan Tayan'ın; Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemlı'nın; Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 6 Aradaşının; Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün; Kayseri Milletvekili Recep Kırış'ın; Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili İcel Milletvekili Oya Araslı'nın ve Hatay Milletvekili Atila Sav'ın; Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılmasına Dair İçtüzük Teklifleri ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/158, 2/30, 2/52, 2/67, 2/89, 2/161, 2/176, 2/177, 2/178, 2/183, 2/204)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Maddelerinin Değiştirilmesi ve bu İçtüzüğe bazı maddeler eklenmesi hakkında İçtüzük teklifimiz gerekçeli olarak ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla

Hasan Korkmazcan

Ahmet İyimaya

Abdülkadir Baş

Denizli

Amasya

Nevşehir

Metin Bostancıoğlu

Oya Araslı

Sinop

İcel

GENEL GEREKÇE

Anayasamızın geçici 6 ncı maddesi; "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplantı ve çalışmalarını için, kendi İçtüzükleri yapılmaya kadar, Millet Meclisi'nin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte olan İçtüzüğü'nün, Anayasaya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağını" ve 95 inci maddesi de, "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarını, kendi yaptığı İçtüzük hükümlerine göre yürüteceğini" hükme bağlamıştır.

Bu duruma göre; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, toplantı ve çalışmalarını düzenleyen ve 1982 Anayasasına ve onun öngördüğü tek meclis sistemine uygun bir içtüzüğe ihtiyacı bulunduğu ortadadır.

Bu ihtiyacın giderilmesi için takip edilecek iki yol vardır.

1. Tümünü kapsayacak yeni bir İçtüzük Teklifi hazırlamak,
2. Millet Meclisi İçtüzüğünde bazı ek ve değişiklikler yaparak, parlamento geleneğimize dayalı daha demokratik bir düzenleme gerçekleştirmek.

1973 tarihli Millet Meclisi İttüztüğü; o tarihte Meclis'te temsil edilen siyasi partilerin oy birliği ile kabul edilmiştir. Bu nedenle de çoğu hükümlerinin yerleşmiş bulunduğu kuşkusuzdur.

Millet Meclisi İttüztüğünde ek ve değişiklik yapılmasını öngören bu teklifte;

a) Millet Meclisi İttüztüğünün yerleşmiş, müesseseseleşmiş ve alışılmış kuralları korunmuştur.

b) Tek Meclis sisteminin gereği olarak; (mülga) Birleşik Toplantı İttüztüğünün bazı müesseselerine yer verilmiştir.

c) Uygulamalarda noksanlık veya boşlukları görülen hususlara, mevcut teammüller de dikkate alınmak suretiyle, yeni düzenlemeler getirilmiştir.

d) Anayasanın ve kanunların öngördüğü müesseselere yer verilmiş ve Anayasa gereği olan değişiklikler ve düzeltmeler yapılmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Anayasa hükümleri ve tek Meclis sisteminin gereği olarak; Millet Meclisi İttüztüğünde geçen bazı ibare, ifade ve deyimler değiştirilmiş, kaldırılmış ve eklenmiştir.

Madde 2. — Millet Meclisi İttüztüğünün 5 inci maddesi; Anayasanın 93 üncü maddesine uygun hale getirilmiş, Meclisin, aksine bir karar alınmadığında 1 Temmuz günü tatile gireceği hükme bağlanmıştır.

Madde 3. — Millet Meclisi İttüztüğünün 7 nci maddesi; Anayasanın 93 üncü maddesi ve teammüller dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir. Üyelerinin beşte birinin imzasını taşıyan olağanüstü toplantı çağrılarının Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından en geç yedi gün içinde yerine getirileceği hususuna açıklık getirilmiş ve olağanüstü toplantı üzerindeki işlemler tamamlandıktan sonra, Meclis tarafından aksine karar alınmadıkça tatil veya aravermeye devam olunacağı belirtilmiştir.

Madde 4. — Millet Meclisi İttüztüğünün 10 uncu maddesi; "Başkan Seçimi ve Stresi"ni hükme bağlayan Anayasanın 94 üncü maddesine uygun olarak düzenlenmiştir.

Madde 5. — Millet Meclisi İttüztüğünün 11 inci maddesinin son fıkrasının ilk cümlesi Anayasanın 94 üncü maddesine uygun olarak düzenlenmiştir.

Madde 6. — Bu maddede komisyonlar sayılmış; görev süreleri belirtilmiş, ayrıca; kanunla kurulmuş bulunan İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ile tek meclis sistemi nedeniyle "Karma" olma niteliği kalmamış bulunan, Komisyonlara madde içerisinde yer verilmiştir.

Plan ve Bütçe Komisyonu'nun üye sayısı Anayasada; Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu'nun üye sayısı da özel kanununda belirtilmiş olduğundan; diğer komisyonların üye sayılarının tespiti, Danışma Kurulu'nun teklifi üzerine Genel Kurula bırakılmıştır.

Komisyonların görevlerini ayrı bir madde halinde belirtmek uzun bir maddenin tanzimine yol açacağından, konunun madde gerekçeleri arasında düzenlenmesi uygun görülmüştür.

Anayasa Komisyonu : Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki kanun tekliflerini; Türkiye Büyük Millet meclisi'nin seçimi, faaliyetleri, üyelerinin statüsü ve hakları hakkındaki kanun tasarısı ve tekliflerini, İttüztük hakkındaki teklifleri, Bakanlar Kurulunun, Başbakanlığın, bakanlıkların kuruluş ve çalışma usulleri hakkındaki kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde karranemeleri; siyasi partilerin statüsü ile ilgili kanun tasarısı ve tekliflerini, Anayasa konuları ile ilgili görülerek ha-

vale edilen diğerk kanun tasarı ve tekliflerini; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin faaliyetleri ve görevlerini yerine getirmesi ile ilgili olarak Başkanlık, Başkanlık Divanı, komisyonlar veya Genel Kurulca yapılacak görüş istemlerini incelemekle görevlidir.

Adalet Komisyonu : Adalet İşleri ve temel kanunlarla ilgili tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri, genel tedvin ahengini sağlamak üzere havale edilen diğerk işleri inceler.

Dışişleri ve Millî Savunma Komisyonu : Günümüz koşullarında millî savunmanın milletlerarası ilişkilerden ayrı düşünülemezceği görtüşüyle; uygulamada iki ayrı komisyona verilen; milletlerarası anlaşmaların onaylanmasının ve milletlerarası anlaşmalara katılmanın uygun bulunması hakkındaki kanun tasarılarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış münasebetlerinin teşkilatlandırılması ve idaresi hakkındaki ve dış münasebetlerle, millî güvenlik, savunma ve askerlik ile ilgili tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleerin incelenmesi görevi bu düzenleme ile tek komisyona verilmiştir.

İçişleri Komisyonu : Merkezî idarenin, mahallî idarelerin genel olarak düzenlenmesi, emniyet, jandarma, sivil savunma ve diğerk içişleri ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri ve diğerk komisyonların yetki alanları dışında kalan kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri inceler.

Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu : Eğitim, kültür, sanat, gençlik ve spor konuları ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri inceler.

Bayındırlık, İmâr, Ulaştırma, Çevre ve Turizm Komisyonu : Bayındırlık, imâr ve iskan, ulaştırma, turizm işleri ile doğâl, kültürel ve sosyal çevrenin korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve çevre sorunları ile kirliliğın önlenmesi hakkındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri inceler.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu : Çalışma ve iş hayatı, sosyal güvenlik, sağlık ve sosyal yardım konuları ile ailenin bütünlüğünün korunması ve aile planlaması hakkındaki kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri inceler.

Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu : Tarım, Orman ve Köy İşleri ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmündeki kararnameleeri inceler.

Sanayi, Ticaret, Tabii Kaynaklar, Enerji ve Teknoloji Komisyonu : Sanayi, enerji, madencilik, akaryakıt, iç ve dış ticaret ve teknoloji ile ilgili kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmündeki kararnameleeri inceler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu : İçtüzikle verilen görevleri yerine getirir.

Dilekçe Komisyonu : Anayasa gereğince vatandaşların dilekçe haklarını kullanarak yaptıkları yazılı başvuruları inceler.

Plan ve Bütçe Komisyonu : Başkanlıkça, Hükümetçe veya Genel Kurul'ca kalkınma planı ile ilgili görülen kanun tasarı ve tekliflerini, kamu harcama ve gelirlerinde artış veya azalışı gerektiren kanun tasarı ve tekliflerini; veya sadece belli hükümleri bu niteliğı taşıyan kanun tasarı ve tekliflerinin söz konusu hükümlerini, vakıflar, millî emlak, vergi, resim harçlarla ilgili kanun tasarı ve tekliflerini, genel ve katma bütçe kanun tasarılarını, cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik tasarıları ile cari ve ileriki yıl bütçelerine mali yük getirecek nitelikteki kanun tasarı ve tekliflerini, kesin hesap kanunu tasarıları ile genel ve katma bütçeli dairelere bağılı döner sermayelerin kesin hesaplarının onaylanmasına dair kanun tasarılarını; malî işlerle ve gümrüklerle ilgili diğerk kanun tasarı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnameleeri ve Sayıştay tarafından kanun gereğince verilen raporları inceler.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu : Kamu iktisadî teşebbüslerinin denetimi veya teftişi-ne ilişkin raporlar ile Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun kurum ve kuruluşlar hakkında düzenlediği denetim raporlarını özel kanunundaki hükümlere göre inceler ve karara bağlar.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu : 5.12.1990 tarihli ve 3686 sayılı Kanunda belirtilen görevleri yerine getirir.

Madde 7. – Bu madde ile; Tasarı ve Tekliflerin havalesinde esas komisyonun belirtilmesi ve havalenin esas komisyona ve varsa tali komisyonlara aynı anda yapılması hükmü getirilmiştir.

Madde 8. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 38 inci maddesi 37 nci madde olarak yeniden düzenlenmiştir.

Komisyonlarda 45 gün içinde sonuçlandırılmayan kanun tasarılarının veya kanun hükmünde kararnamelerin Hükümet tarafından; kanun tekliflerinin ise teklif sahipleri tarafından; doğrudan doğruya Genel Kurul Gündemine alınması istenebilecektir.

Ayrıca; süresi içinde Komisyonunda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnameler, Başkanlıkça, doğrudan Genel Kurul Gündemine alınması için Danışma Kuruluna götürülmesi hükmü getirilmiştir.

Madde 9. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 88 inci maddesi, 87 nci madde olarak değiştirilmiş ve yapılan bu değişiklikle; görüşülmekte olan tasarı ve teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklikler yapan ve yeni bir kanun teklifi niteliğinde olan değişiklik önermeleri ile şarta bağlı tutulan önermelerin işleme konulmayacağı; komisyon metninde bulunmayan, ancak değiştirilen kanunda yer alan ve tasarı ve teklifle çok yakın ilgisi bulunan bir maddenin değiştirilmesini isteyen ve komisyonun katıldığı önermeler üzerinde yeni bir madde olarak görüşme açılacağı hükme bağlanmıştır.

Getirilen bir başka yenilikle de; önermelerin gerekçeli olması mecburiyeti getirilmiş, Komisyonun önergeye katılmaması halinde önerge sahibine beş dakikayı geçmemek üzere söz hakkı tanınırken, gerekçesi okunan önerge hakkında ise söz verilmemesi esası getirilmiştir.

Madde 10. – Millet Meclisi İçtüzüğü'ne 89, 90 ve 91 inci maddeler eklenmiştir.

89 uncu madde olarak eklenen bu hükümlerle; tek Meclis ve tek görüşme esası sebebiyle husule gelebilecek bazı hataların veya noksanlıkların giderilmesi amacıyla, "Genel Kurulda yeniden görüşme" imkânı sağlanmıştır.

İki defa görüşülecek konularda bu madde hükmü uygulanmayacaktır. Maddede geçen "belli bir maddesinin" ibaresi, tek bir madde anlamında olmayıp, açıkça belirtilen maddeleri kapsamaktadır.

90 inci madde olarak eklenen bu hükümlerle; Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun hükmünde kararnamelerin; bölünerek görüşülüp kanunlaştırılmayacağı, geri çekilemeyeceği, işlemden kaldırılmalarının ancak, aynen veya değiştirilerek kabul, yürürlükten kaldırma veya red şeklinde çıkarılacak bir kanunla mümkün olabileceği belirtilmiştir. Kanun hükmünde kararnamelerin, aynen kanunlar gibi bir yürürlük görmüş olması, böyle bir düzenlemeyi gerekli kılmıştır. Ayrıca; maddelere geçilmesi veya tümtü reddedilen kanun hükmünde kararnameler hakkında komisyonca hazırlanacak red metninin, Genel Kurulda görüşme yapılmaksızın oylanarak kanunlaşacağı hükme bağlanmıştır.

91 inci madde olarak eklenen bu hükümlerle; Medeni Kanun, Ceza Kanunu, Ticaret Kanunu gibi temel kanunları veya İçtüzüğü bütünüyle değiştiren kanun tasarı ve tekliflerin Genel Kurulda

özel bir görüşme usulüyle ele alınabilmesi imkânı sağlanmış ve bu tür tasarıların kısa bir sürede sonuçlandırılabilmesi amaçlanmıştır. Ancak, bu imkânı sağlarken İttüdüğün diğer hükümleri ile çelişki doğurmayacak şekilde, demokratik usul ve kurallar içinde bir yöntem tespiti için Danışma Kurulu devreye sokulmuş ve bu tespit yapılırken de oybirliği şartı konmuştur.

Madde 11. — Millet Meclisi İttüdüğüne eklenen maddelere göre madde numaraları, teselsül ettirilmiş, Millet Meclisi İttüdüğünün 92 nci maddesi 94 üncü madde olarak, başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmiştir.

Madde 12. — Millet Meclisi İttüdüğünün Denetim yolları ile 95 inci maddesi kaldırılmış, 94 üncü maddesi 96; 97 inci maddesi 97; 96 inci maddesi 98 inci madde olarak yeniden düzenlenmiştir.

Yapılan bu yeni düzenlemelerle soru müessesesine işlerlik ve hız kazandırılmış, ayrıca, gündemde soru birikiminin önlenmesi amaçlanmıştır. Soruların gündeme alınması ve cevaplandırılması ile ilgili süreler kısaltılmış, soruların süresi içinde cevaplandırılmaması haline müeyyide getirilmiştir.

Madde 13. — Millet Meclisi İttüdüğünün 103 üncü maddesi 104 üncü madde olarak ve ikinci fıkrası da değiştirilerek düzenlenen bu madde ile; araştırmanın güncelliğini kaybetmeden sonuçlandırılarak Genel Kurula bilgi sunulması amaçlanmış ve bu nedenle de, komisyona azami 3 aylık bir süre tanınmıştır. Bu sürenin sonunda konunun sonuçlandırılması için üzerinde Genel Görüşme açılacağı ve gerekiyorsa yeniden bir komisyon kurulmasına karar verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Madde 14. — Millet Meclisi İttüdüğünün 107 nci maddesi 105 inci madde olarak ve Anayasanın 99 üncü maddesi ile Millet Meclisi İttüdüğünün 107 nci maddesinin gerekçesi de dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.

Madde 15. — Çift Meclis döneminin müşterek konularını teşkil etmesi nedeniyle, (mülga) T.B.M.M. — Birleşik Toplantısı İttüdüğünde yer almış bulunan “Meclis Soruşturma ve Yüce Divana Sevki” ile ilgili hususlar; (mülga) Birleşik Toplantı İttüdüğünün ilgili maddeleri ve madde gerekçeleri ile Anayasanın 100 üncü maddesi hükmü dikkate alınmak suretiyle yeni bir bölüm olarak düzenlenmiştir.

Bu bölümlü teşkil eden maddelerde;

Madde 106. — Meclis Soruşturması açılması hakkında önerge konusu, Anayasanın 100 üncü ve Birleşik toplantı İttüdüğünün 12 nci maddesine uygun olarak düzenlenmiştir.

Madde 107. — Meclis Soruşturması önergesinin görüşmesi, Anayasanın 100 üncü maddesine uygun olarak düzenlenmiştir. Tespit edilecek bir özel gündemde yapılacak görüşmelerden sonra soruşturma açılıp açılmaması hakkında Genel Kurulca karar verilecektir. Eskiden olduğu gibi, soruşturma hazırlık komisyonu teşkili söz konusu olmayacaktır.

Madde 108. — Meclis Soruşturma Komisyonunun kuruluşu, Anayasanın 100 üncü maddesine uygun şekilde düzenlenmiştir.

Madde 109. — Bu madde Anayasanın 100 üncü maddesi hükmüne uygun olarak düzenlenmiştir. Bu komisyonların karar alma hususunda büyük güçlükler çektiği geçmiş uygulamalarda görülmüştür. Anayasal süreler içinde raporunu tamamlamak zorunda olan bir komisyon olduğu için, bu zorluk daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle; soruşturma komisyonunun, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanması ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar almasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Madde 110. — Meclis soruşturmasının önemi ve gereği olarak, komisyona geniş yetkiler verilmiştir. Savunma ile ilgili belgeler komisyonca sağlanacaktır. Komisyon gerektiğinde alt komisyonlar halinde Ankara dışında da çalışma kararı alabilecektir.

Madde 111. — Anayasanın 100 üncü ve Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 14, 19 ve 21 inci maddeleri dikkate alınarak düzenlenen bu maddede, komisyon raporunun gündeme alınması, görüşme söz alabilecek olanlar, komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki raporu ile Meclisin bu konudaki kararında belirtilmesi gereken hususlar ve Yüce Divana sevkedilmeme yönündeki komisyon raporunun, Yüce Divana sekve dair verilen önerenin kabulüyle red olunabileceği hükme bağlanmıştır.

Madde 112. — Anayasa gereği olarak siyasî parti gruplarının Meclis soruşturması ile ilgili olarak görüşme yapamayacakları ve karar alamayacakları hükme bağlanmıştır. Bu maddenin tanzimiinde Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 22 nci maddesi dikkate alınmıştır.

Madde 113. — Görevde bulunan veya görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanının vatana ihanetle suçlandırılması konusu. Anayasanın 105 inci ve Birleşik toplantı İçtüzüğü'nün 23 üncü maddesi dikkate alınmak suretiyle düzenlenmiştir.

Madde 16. — Çift Meclis döneminde Karma Komisyon niteliğinde olan ve 140 sayılı Kanun hükümlerine göre faaliyet gösteren T.B.M.M. — Dilekçe Karma Komisyonu; tek Meclis esası nedeniyle "karma" olma niteliğini kaybetmiş ve 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunla, 140 Sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde gerekli düzenlemeler yapıncaya kadar Dilekçe Komisyonu faaliyetlerinin 140 Sayılı Kanun Hükümleri uyarınca sürdürüleceği hükme bağlanmıştır.

Bu nedenlerle; "Dilekçelerin incelenmesi ve karara bağlanması esas ve usulleri'nin Meclis İçtüzüğü'nde yeni bir kısım olarak düzenlenmesi zorunlu olmuştur .

Anayasanın 74 üncü maddesi ile 140 ve 3071 numaralı Kanunlar ve gerekçeleri göz önünde bulundurulmak suretiyle, düzenlenen bu yeni kısım (114-119) uncu maddelerden oluşmuştur.

Madde 17. — Bu madde ile yeni bir kısım düzenlenmiş ve bu kısım içerisinde; çift Meclis döneminin müşterek konularını teşkil etmesi nedeniyle, (mülga) T.B.M.M. Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nde yer almış bulunan konulara Anayasa hükümleri ve Birleşik Toplantı İçtüzüğü maddeleri ile bunların gerekçeleri dikkate alınmak suretiyle yeni düzenlemeler getirilmiştir. Ayrıca; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 üncü maddesi 122 nci madde olarak ve değiştirilerek, 105 ve 106 nci maddeleri ise 123 ve 124 üncü maddeler olarak ve aynen, bu kısım içerisinde yer almıştır.

Bu kısım oluşturan maddelerde;

Madde 120. — Cumhurbaşkanı seçimi; konunun düzenlendiği Anayasa maddelerine atıf yapmak ve uygulamalar dikkate alınmak suretiyle hükme bağlanmıştır.

Madde 121. — Cumhurbaşkanının andiçme töreni, (mülga) Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 11 inci maddesinden yararlanılmak ve şekli hususlarından arındırılmak suretiyle yeniden düzenlenmiş ve Cumhurbaşkanının and içeceği yer belirtilmiştir.

Madde 122. — Hükümet programının okunması, Anayasanın 110 uncu maddesine uygun şekilde düzenlenmiştir.

Madde 125. — Bu maddede; olağanüstü hal ile ilgili kararlar Anayasanın 121 inci maddesine uygun olarak düzenlenmiştir. Meclisce onaylanan olağanüstü halin süresinin uzatılmasına değışti-

rilmesine veya olağanüstü halin kaldırılmasına dair Hükümetin istemleri bu maddedeki usul ve esaslara göre görüşülüp karara bağlanacaktır.

Madde 126. - Bu maddedeki Sıkıyönetim ile ilgili kararlar Anayasanın 122 nci maddesine uygun olarak düzenlenmiştir. Sıkıyönetim ile ilgili hususlarda; Bakanlar Kurulundan vaki olacak istemlerin ve verilecek olan önergelerin işlem ve görüşmelerinde 125 inci madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Yapılan düzenlemede, Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 26 ncı maddesinden faydalanılmıştır.

Madde 127. - Olağanüstü hal ve sıkıyönetim stüresinde çıkarılacak kararnamelerin görüşülmesi konusu; Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereği olarak düzenlenmiştir. Söz konusu kararnameler, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle; kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle ve 30 gün içinde görüşülüp karara bağlanacaktır. 30 günlük süre; komisyonlar ve Genel Kurul için tanınmıştır. Yani 30 gün içinde konunun Genel Kurulda karara bağlanmış olması zorunludur. Bu nedenle, komisyonlarda en geç 20 gün içinde karara bağlanamayan kanun hükmünde kararnameler, Meclis Başkanlığı'na doğrudan doğruya Genel Kurul Gündemine alınacaktır.

Herhangi bir yetkiye dayanılmadan çıkarılan bu kararnamelerden doğabilecek mahzurların asgariye indirilmesi amaçlanmıştır.

Madde 128. - Savaş hali ilanı Anayasanın 92 inci ve Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 24 üncü maddesi dikkate alınarak düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, Anayasa hükmünün gereği yerine getirilmiştir.

Madde 129. - Silahlı Kuvvet gönderilmesi ve kabulü konusu; Anayasanın 92 nci ve Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 25 inci maddesi dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Madde 18. - Bu madde ile Millet Meclisi İçtüzüğü'nün yasama dokunulmazlığı konusunu düzenleyen 108, 109, 110 ve 111 inci maddelerinin numaraları sırasıyla 130, 131, 132 ve 133 üncü maddeler olarak teselsül ettirilmiş olduğundan üyeliğin düşmesi ile ilgili 112, 113 ve 114 üncü maddeler 134, 135, 136 ve 137 nci maddeler olarak yeniden düzenlenmiştir.

Madde 134. - Üyeliğin düşmesini düzenleyen bu madde ile Anayasanın değişik 84 üncü maddesi hükmüne uygunluk sağlanmıştır.

Madde 19. - Yürürlükle ilgilidir.

Madde 20. - Yürütme ile ilgilidir.

DENİZLİ MİLLETVEKİLİ HASAN KORKMAZCAN VE 4 ARKADAŞININ TEKLİFİ
Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu İçtüzüğe
Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi

MADDE 1. -

Millet Meclisi İçtüzüğü'nde geçen;

- "Millet Meclisi" ibareleri "Türkiye Büyük Millet Meclisi";
- "Divan Üyesi" ibareleri "Kâtip Üye";
- "İdareci Üye" ibareleri "İdare Amiri";

- 1 inci maddesinde geçen "1 Kasım - 31 Ekim" ibaresi "1 Ekim - 30 Eylül" ve "4 yıl" ibaresi "5 yıl";

- İkinci maddesinde geçen "450" ibaresi "550";

- 3 üncü maddesinde geçen "Türkiye Radyolarında" ibaresi "Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu kanallarında";

- 4 üncü maddesinde geçen "Kasım" ibaresi "Ekim";

- 18 inci maddesinde geçen "10" milletvekili ibaresi "20" milletvekili;

- 58 inci maddenin 4 üncü fıkrasında geçen "salt çoğunluğunun mevcut olmadığı anlaşılırsa" ibaresi, "en az üçte birinin mevcut olmadığı anlaşılırsa";

- 102 nci maddesinde geçen "Anayasanın 88 inci maddesinin 2 nci fıkrası" ibaresi "Anayasanın 98 inci maddesinin 3 üncü fıkrası";

- 146 nci maddesinde geçen "Anayasanın 79 uncu maddesi" ibaresi "Anayasanın 83 üncü maddesi";

"Kâtip Üye, İdare Amiri" ibareleri bu yazılış sırasına göre ve

"16 ncı madde numarası 17";

"17 nci madde numarası 16";

Olarak değiştirilmiştir.

Millet Meclisi İçtüzüğüdür;

- Yoklama istemi ile ilgili 58 inci maddesinde geçen (10);

- Kapalı oturum istemiyle ilgili 71 inci maddesinde geçen 15;

- Kanunun tümtütün ve maddelerinin oylanmasında açık oy istemi ile ilgili 82 nci maddesinde geçen 15;

- Genel Görüşme istemiyle ilgili 100 üncü maddesinde geçen 10;

- Gizli oylama istemi ile ilgili 123 üncü maddesinde geçen 15;

rakamları 20; olarak değiştirilmiştir.

Millet Meclisi İçtüzüğünde geçen;

- "Cumhuriyet Senatosu" "C.S. Başkanı", "C.S. Başkanlık Divanı", "C.S. Üyeleri" ve "Senatör" ibareleri,

- 21 inci maddesinde geçen "T.B.M.M." ibaresi ile "Karma" ibareleri;

- 24 üncü maddesinin tamamı; 32 nci maddesinin 2 nci fıkrasındaki "teklifte imzası bulunan senatörler" ibaresi

- 77 nci maddesinin başlığında geçen "ve benimsenmeyen" ibaresi ile maddede geçen "Anayasanın 92 nci maddesi gereğince" ibaresi,

- 83 üncü maddenin üçüncü fıkrasında geçen "Genel Kurulun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla" ibaresi;

- 144 üncü maddenin birinci fıkrasının son cümlesinde geçen "C.S. Başkanlık Divanı ile anlaşmak suretiyle" ibaresi ve

- 147 nci maddenin son fıkrasının son cümlesi ile bu fıkradaki "sırf" kelimesi;

- 149 uncu maddede geçen "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kitaplık Karma Komisyonunca hazırlanıp, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu" ibaresi;

Çıkarılmıştır.

Çıkarılan 24 üncü maddeden sonraki numaralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün

- 43 üncü maddesinin sonuna "şu kadarki bu haklarını komisyon Başkanının belirleyeceği süre içinde kullanmaları gerekir" cümlesi ile,

- 50 inci maddesine 5 inci bent olarak "Meclis Soruşturması Raporları" ibaresi eklenerek bent numaraları teselsül ettirilmiş ve

- 52 nci maddesine "Meclis Araştırması" ibaresinden sonra "Meclis Soruşturması" ibaresi; Eklenmiştir.

MADDE 2. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tatil

Madde 5. – Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir.

Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer.

Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz.

MADDE 3. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tatilde ve Aravermede Toplantı

Madde 7. – Türkiye Büyük Millet Meclisi, tatil veya araverme sırasında Cumhurbaşkanı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılması halinde, belirtilen gün ve saatte toplanır.

Cumhurbaşkanı, toplantı çağırısını doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine yapar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı doğrudan gerek görür ise toplantı çağırısına karar verebilir. Üyelerin beşte birinin imzasını taşıyan gerekçeli önergedeki çağrı istemini ise en geç yedi gün içinde yerine getirir.

Bu çağrılarda, toplantı gün ve saatinin ve bu toplantıyı gerektiren konunun belirtilmiş olması şarttır.

Birleşim yeterli çoğunlukla açılabilirdiği takdirde, Başkan, ilk önce çağrı yazısını okutur ve bu toplantıyı gerektiren konu görüşülür. Konu üzerinde gerekli işlemler tamamlanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına devama karar vermediği takdirde, tatile veya ara vermeye devam olunur.

MADDE 4. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 10 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Başkan Seçimi ve Süresi

Madde 10. – Başkanlık için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenin görev süresi üç yasama yılıdır.

Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı gündünden itibaren on gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir. Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki

oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkan seçimi aday gösterme süresinin bitiminden itibaren on gün içinde tamamlanır.

MADDE 5. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 11 inci maddesinin son fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekilleri, Kâtip Üyelikleri ve İdarî Amirlikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır.

MADDE 6. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonların Adları

Madde 20. – Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları şunlardır :

1. Anayasa Komisyonu;
2. Adalet Komisyonu;
3. Dışişleri ve Millî Savunma Komisyonu;
4. İçişleri Komisyonu;
5. Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu;
6. Bayındırlık, İmâr, Ulaştırma, Çevre ve Turizm Komisyonu;
7. Sağlık, Aile Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu;
8. Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu;
9. Sanayi, Ticaret, Tabii Kaynaklar, Enerji ve Teknoloji Komisyonu;
10. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu;
11. Dilekçe Komisyonu;
12. Plan ve Bütçe Komisyonu;
13. Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu;
14. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu;

(12) ve (13) üncü bentlerdeki komisyonlar hariç, komisyonların herbirinin üye sayısı, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir.

Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır. Görev süreleri yenileri seçilinceye kadar devam eder.

MADDE 7. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 23 üncü maddesi ve başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonlara Havale, Tali ve Esas Komisyonlar

Madde 23. – Tasarı, Teklif veya Kanun Hükümünde Kararnamelerin hangi komisyonlarda görüşüleceği, esas ve tali komisyonların hangisi olacağı, işin komisyonlara havalesi sırasında Başkanlık tarafından tespit edilir.

Raporu Genel Kurul görüşmelerine esas olacak komisyona esas komisyon denir. Tali komisyonlar, işin kendilerini ilgilendiren yönü veya maddeleri üzerine esas komisyona görüş bildiren komisyonlardır.

Başkanlıkça, esas komisyona ve diğer komisyonlara havale birlikte yapılır.

Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler.

Tali komisyonlarca süresi içinde görüş bildirilmemesi; esas komisyonun raporunu hazırlamasına engel değildir.

MADDE 8. – Millet Meclisi içtüzüğünün 38 inci maddesi 37 nci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonlarda İnceleme Süresi

Madde 37. – Tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnemelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç 45 gün içinde sonuçlandırılması gerekir.

Bu sürenin bitiminde, tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnemenin doğrudan Genel Kurul Gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri isteyebilirler.

Bu istemler üzerinde komisyon, Hükümet, teklif sahibi ve bir milletvekili beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnemeler, doğrudan Genel Kurul Gündemine alınması için Meclis Başkanlığınca Danışma Kuruluna götürülür.

Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir mesele bu komisyonlarca 10 gün içinde cevaplandırılır.

Bu süre Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi Komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir.

MADDE 9. – Millet Meclisi içtüzüğünün 88 inci maddesi 87'inci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Değişiklik Önergeleri

Madde 87. – Kanunlarda veya içtüzükte aksine bir hüküm yoksa, kanun tasarısı veya teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önergeleri verebilir. Bu esaslar dairesinde Milletvekilleri tarafından maddelerin her fıkrası için dörtten fazla önerge verilemez.

Değişiklik önergeleri kanun tasarısı ve tekliflerinin basılıp dağıtılmasından itibaren Başkanlığa verilebilir. Ancak, tasarısı veya teklifin görüşülmesine başlandıktan sonra verilecek değişiklik önergelerinde en az beş milletvekilinin imzası bulunmadıkça önerge işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarısı ve teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önergeleri işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan tasarısı veya teklife konu kanunun, komisyon metninde bulunmayan, ancak tasarısı veya teklif ile çok yakın ilgisi bulunan bir maddesinin değiştirilmesini isteyen ve komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önergeler üzerinde yeni bir madde olarak görüşme açılır.

Değişiklik Önergelerinde, değiştirilmesi, kaldırılması veya eklenmesi istenen hükümler açıkça belirtilir. Açık olmayan ve şarta bağlı önergeler işleme konulmaz,

– Değişiklik önergeleri gerekçeli olarak verilir.

Değişiklik önergeleri ve gerekçeleri beşyüz kelimedenden fazla ise, önerge sahibi önergesine beşyüz kelimeyi geçmeyen bir özet eklemek zorundadır.

Başkan, değişiklik önergesinden komisyona derhal bilgi verir.

Değişiklik önergeleri önce veriliş, sonra ayrırlık sırasına göre okunur ve işleme konur.

Başkan, önergeye katılıp katılmadığını komisyona ve Hükümete sorar. Komisyon ve Hükümet katılmama gerekçelerini kısaca açıklayabilirler. Komisyonun katılmadığı önerge, sahibi tarafından beş dakikayı geçmemek üzere açıklanabilir. Gerekçesi okunan önerge hakkında söz verilmez.

Daha sonra önergeler işaret oyu ile ayrı ayrı oylanır. Komisyonun katılmadığı ve fakat Genel Kurulun kabul ettiği önerge ve ilgili maddeyi komisyon geri isteyebilir. Geri verilmesi kabul edildiği takdirde, komisyon önergeye göre yeni bir metin hazırlar veya kendi metninin aynen kabulünü isteyebilir. Genel Kurulun kararı kesindir.

MADDE 10. – Millet Meclisi İçtüzüğüne 88 inci maddeden sonra aşağıdaki 89, 90 ve 91 inci maddeler eklenmiştir.

Genel Kurulda Yeniden Görüşme

MADDE 89. – Tasarı veya teklifin tümünün oylanmasından önce, belli bir maddesinin yeniden görüşülmesini gerekçeli bir önerge ile esas komisyon veya Hükümet bir defaya mahsus olmak üzere isteyebilir.

Bu istem Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra Genel Kurulca, görüşmesiz ve işaret oyuyla karara bağlanır.

Anayasa değişikliği görüşmelerinde bu madde hükmü uygulanmaz.

Yetki Kanunları ve Kanun Hükümünde Kararnameler

MADDE 90. – Yetki kanunu tasarıları ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, anayasanın ve İçtüzüğün kanunların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun tasarı ve tekliflerinden önce ve ivedilikle görüşülür.

Usulüne göre Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler geri çekilemez. Türkiye Büyük Millet Meclisi ancak bir kanunla kanun hükmünde kararnameleri reddedebilir, aynen veya değiştirerek kabul edebilir. Kanun Hükümünde Kararnameler diğer bir Kanun Hükümünde Kararname ile de değiştirilebilir veya yürürlükten kaldırılabilir.

Yürürlükten kaldırılan Kanun Hükümünde Kararnameler bir raporla Genel Kurula sunulmadan işleminden kaldırılamaz.

Kanun hükmünde kararnameler bütünlüyle görüşülür; bölünerek, ayrı metinler haline getirilerek kanunla değişiklik yapılamaz.

Maddelerine geçilmesi veya tümü reddedilen kanun hükmünde kararnameler bir red metni hazırlanması için komisyona verilir. Komisyonca o birleşim içinde hazırlanan metin, Genel Kurulda görüşme yapılmaksızın oylanır ve kabulü halinde kanunlaşır.

Temel Kanunlar

MADDE 91. — Temel Kanunları ve İttüdüğü bütünüyle değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı ve tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesinde uygulanacak özel görüşme ve oylama usulü tespitine, hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebilir.

MADDE 11. — Millet Meclisi İttüdüğüne eklenen maddelere göre numaralar teselsül ettirmek suretiyle 92 nci madde 94 üncü madde olarak başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Anayasada Değişiklik Tekliflerinin Kabulü

Madde 94. — Anayasada değişiklik tekliflerinin birinci ve ikinci görüşmelerinde, maddelerin kabulü ile ikinci görüşmenin sonunda tümünün kabulü üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyu ile mümkündür.

Birinci görüşmede gerekli çoğunlukla kabul oyu alamayan bir madde ikinci görüşmede de gerekli çoğunlukta kabul oyu alamamışsa reddedilmiş olur.

Teklif hakkında verilen değişiklik önergesinin kabulü halinde, kabul için gerekli beşte üç çoğunluğun tespiti için bu önerenin oylanması gizli oylama suretiyle tekrarlanır.

MADDE 12. — Millet Meclisi İttüdüğüünün 95 inci maddesi kaldırılmış ve 94 üncü maddesi 96; 97 nci maddesi 97; 96 ıncı maddesi 98 inci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve buna göre madde numaraları teselsül ettirilmiştir.

Soru

Madde 96. — Soru; kısa, gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin; itham, kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile Hükümet adına sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere, Başbakan veya bir bakandan açık ve belli konular hakkında bilgi istemekten ibarettir. Sözlü soru önergeleri yüz kelimeyi geçemez. Soru önergelerine belge eklenemez.

Soru önergesi, sadece bir milletvekili tarafından imzalanır.

Soru önergeleri Başkanlığa verilir.

Başkan, İttüzük şartlarına uygun gördüğü önergeleri Gelen Kağıtlar listesinde yayımlar ve Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderir.

Şözlü Sorunun Gündeme Alınması ve Cevaplandırılması

Madde 97. — Sözlü sorular, önergenin Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa sevk tarihinden itibaren 5 gün sonra gündeme alınır.

Sözlü soruların cevaplandırılması için; Anayasa, kanun ve İttüzük gereği zorunluklar hariç olmak üzere, haftanın en az iki gününde, birleşimin başında ve birer saatten az olmamak şartıyla, Danışma Kurulunun önerisi ve Genel Kurulun onayı ile belli bir süre ayrılır.

Hükümet adına verilecek cevabın süresi beş dakikayı geçemez. Bu cevap üzerine soru sahibi, yerinden, konu ile ilgili çok kısa ek bir açıklama isteyebilir. Hükümet adına verilecek cevapla görüşme tamamlanır. İkinci cevap süresi de beş dakikayı geçemez.

Soru sahibinin Genel Kurulda bulunmaması, sorunun cevaplandırılmasına engel değildir.

Hükümet adına cevap vermek için söz alan bakan; Gündemde bulunan sözlü soru önergelerinden birden fazlasını sıra gözetmeden cevaplayabilir. Bu hakkını kullanmak isteyen bakan, önceden

birleşimi yöneten Başkan'a isteğini bildirir. Başkan bu isteği birleşimi açtıktan sonra derhal Genel Kurula duyurur. Konuları aynı olan sözlü sorular birleştirilerek cevaplandırılabilir.

İkinci fıkradaki zorunluklar hariç, üç birleşim içinde cevaplandırılmayan sözlü sorular işlem- den kaldırılır ve istemi halinde aynı birleşimde önerge sahibine beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

Yazılı Sorunun Cevabı

Madde 98. – Yazılı soruların cevabı, Başbakanlık veya ait olduğu bakanlık eliyle Başkanlığa sunulur. Başkan, bu cevabı derhal soru sahibine iletir. Cevap ayrıca soru metniyle birlikte Başkan- lıkça alındığı gündü veya bir sonraki birleşim tutanağının arkasına eklenir.

Yazılı sorular, Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderildiği tarihten itibaren en geç 15 gün içinde cevaplandırılır.

Başkan, bu süre içinde cevaplandırılmayan yazılı sorular için Başbakanın veya ilgili bakanın dikkatini çeker.

Yazılı sorular, dikkat çekme yazısının gönderildiği tarihten itibaren 10 gün içinde de cevap- landırılmazsa, önerge işlem- den kaldırılır ve önergenin süresi içinde cevaplandırılmadığı Gelen Ka- ğıtlar listesinde ilan edilir.

Hükümet, yazılı sorunun cevabını, gereken bilgilerin derlenebilmesi için Başkanlığa bilgi ver- mek suretiyle bir ayı geçmemek üzere geciktirebilir.

MADDE 13. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 103 üncü maddesi, 104 üncü madde olarak ve ikin- ci fıkrasının sonuna da aşağıdaki hüküm eklenerek değiştirilmiştir.

Araştırmasını iki ay içinde bitiremeyen komisyona bir aylık kesin bir süre verilir. Komisyon bu süre sonunda da raporunu veremediği takdirde süre bitiminden itibaren 15 gün içinde konu üye- rinde bir Genel Görüşme açılır. Genel Kurul bu görüşme ile yetinebileceği gibi yeni bir komisyon da kurabilir.

MADDE 14. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 107 nci maddesi 105 inci madde olarak "DÖR- DÜNCÜ BÖLÜM (Gensoru)" başlığı altında aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gensoru

Gensoruda Usul

Madde 105. – Gensoru önergesi, bir siyasî parti grubu adına veya en az yirmi milletvekilinin imzasıyla verilir.

Gensoru önergesi, verilişinden sonraki üç gün içinde Başkanlıkça bastırılarak üyelere dağıtılır.

Gensoru önergesi beşyüz kelimedenden fazla ise, imza sahipleri beşyüz kelimeyi geçmeyecek bir özet bu önergeye eklemek zorundadırlar. Genel Kurulda bu özet okunur.

Gensoru görüşmeleri Anayasanın 99 uncu maddesi hükümlerine göre yapılır.

MADDE 15. – Millet Meclisi İçtüzüğüne "BEŞİNCİ BÖLÜM (Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk)" başlığı altında aşağıdaki 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112 ve 113 üncü maddeler eklenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk

Meclis Soruşturması Açılması İçin Önerge

MADDE 106. – Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan ve Bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği bir önerge ile istenebilir.

Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezai sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.

Meclis Soruşturması Önergesinin Görüşülmesi

MADDE 107. – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen Meclis soruşturması önergesi Gelen Kağıtlar listesine alınır ve Genel Kurulda okunur. Okunan önergenin bir örneği, Başkanlıkça hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana gönderilir.

Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında yapılacak görüşmelerin günü, önergenin verilmişinden itibaren bir ay içinde görüşülüp karara bağlanacak şekilde, bir özel gündem halinde Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir. Bu görüşme günü de ayrıca hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana bildirilir.

Sırasıyla, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin, şahısları adına üç milletvekilinin ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın konuşacağı bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında Genel Kurulca karar verilir.

Meclis Soruşturma Komisyonunun Kuruluşu

MADDE 108. – Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, soruşturmanın yürütülmesi görevi, Anayasanın 100 üncü maddesi hükümlerine göre, Başkanlıkça Genel Kurulda yapılacak ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyona verilir.

Komiyon, kendisine bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre hâkimlerin davaya bakmasına veya karara katılmasına engel oluşturacak durumlarda bulunan, Meclis soruşturması önergesini veren veya daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde ya da dışında bu konudaki görüşünü açıklamış milletvekilleri, bu komisyona seçilemezler.

Komisyonunda görevli memur ve raportörler ile stenoğraf için de aynı hüküm uygulanır.

Meclis Soruşturması Komisyonunun Çalışma Usulü ve Süresi

MADDE 109. – Soruşturma Komisyonu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılamazlar.

Soruşturma Komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir. Soruşturmanın bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur.

Meclis Soruşturması Komisyonunun Yetkileri

MADDE 110. – Komisyon kamusal ve özel kuruluşlardan konu ile ilgili bilgi ve belgeleri isteyebilir; gerekli gördüklerine el koyabilir; Bakanlar Kurulunun bütün vasıtalarından faydalanabilir; Bakanlar Kurulu üyelerini, diğer ilgilileri, tanık ve bilirkişileri dinleyebilir.

Komisyon, naib veya istinabe yolu ile adli mercilerden yardım isteyebilir. Ayrıca Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklarla, bilirkişilerle ve zapt arama ile ilgili olarak adli mercilere verdiği hürriyetleri kısıtlayıcı yetkilerin genel hükümler çerçevesinde kullanılmasını, gerekçesini bildirmek suretiyle görevli adli merciden yazıyla isteyebilir.

Komisyon, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın savunmasını alır. Bununla ilgili olarak talep edeceği belgeleri temin ettirir.

Komisyon, gerektiğinde alt komisyonlar kurarak Ankara dışında çalışma kararı alabilir.

Soruşturmanın Sonuçlandırılması

MADDE 111. – Soruşturma Komisyonu raporu, Başkanlıkça bastırılarak hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana derhal gönderilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılır. Rapor, üyelere dağıtıldıktan yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır ve öncelikle görüşülür.

Bu görüşmede, komisyona, şahısları adına altı milletvekiline ve -o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın-hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana söz verilir. Son söz, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana aittir ve süresi sınırlanmaz.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra komisyon raporu Genel Kurulca karara bağlanır.

Komisyonun Yüce Divana sevk edilmesi yönündeki raporları ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin Yüce Divana sevk kararlarında, hangi ceza hükmüne dayınıldığı belirtilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk edilmesi yönündeki raporlarının reddi, ancak, Yüce Divana sevk dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.

Yüce Divana sevk kararı ancak üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisince Yüce Divana sevk kararı alınırsa, dosya, en geç yedi gün içinde Başkanlıkça dizi pusulasına bağlanarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

Siyasî Parti Gruplarında Soruşturmaya İlgili Görüşme Yapılamaması

MADDE 112. – Siyasî parti gruplarında, Meclis Soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Ancak bu gruplarda Meclis Soruşturması ile ilgili komisyon üyelikleri için Anayasanın 100 üncü maddesine göre gösterilecek adayların tespiti amacıyla seçim yapılabilir.

Cumhurbaşkanının Vatana İhanetle Suçlandırılması

MADDE 113. – Anayasanın 105 inci maddesinin son fıkrası gereğince görevde bulunan veya görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı suçlandırılmasını isteyen önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

Bu önerge derhal Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur; suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır.

Bu birleşimde, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının da dinleneceği bir görüşmeden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az dörtte üçünün oyuyla suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevkine karar verilebilir. Suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanı, isterse, savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Bu savunma Genel Kurulda aynen okunur.

Birinci fıkrada söz konusu önerge ile üçüncü fıkrada söz konusu Yüce Divana sevk kararında, hangi ceza hükmüne dayanıldığı ve suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanınca işlendiği ileri sürülen suçun hangi gerekçeyle vatana ihanet sayılması gerektiği belirtilir.

MADDE 16. – Millet Meclisi İçtüzüğüne “Yedinci Kısım (Dilekçelerin incelenmesi ve karara bağlanması esas ve usulleri)” başlığı altında aşağıdaki 114, 115, 116, 117, 118 ve 119 uncu maddeler eklenmiştir.

YEDİNCİ KISIM

Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri

Dilekçe Komisyonu

MADDE 114. – Dilekçe Komisyonu, Türk vatandaşlarının kendileriyle veya kamu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderdikleri dilek ve şikâyetleri inceler.

Dilekçelerin Başkanlık Divanınca İncelenmesi

MADDE 115. – Dilekçe Komisyonunun; Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,
  2. Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren,
  3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,
  4. Yetkili idarî makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen,
  5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,
- Dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar.

Komisyon Başkanlık Divanı, bu kararlarını; bastırır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Komisyon Başkanlık Divanı; görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Başbakanlığa bilgi olarak gönderir.

Dilekçelerin Komisyon Genel Kurulunca İncelenmesi

MADDE 116. – Komisyon Başkanlık Divanının 115 inci maddenin dışında gördüğü dilekçeler ile aynı madde gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrayanlar, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

Komisyon Genel Kurulu, kendisine gönderilen dilekçeleri, ilk önce; 115 inci madde hükmü gereğince inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırır.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarının Bastırılması ve Dağıtılması

MADDE 117. – Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır, bütün milletvekillerine ve bakanlara dağıtır.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarına İtiraz

MADDE 118. – Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi Komisyon Genel Kurulunun kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilir. Aksi halde, dilekçe hakkındaki karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenleyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar kesindir.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir.

Dilekçeler Hakkındaki Kesin Kararların Sonucu

MADDE 119. – Bakanlar 118 inci madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren otuz gün içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 118 inci maddenin 2 ve 3 üncü fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık 1 inci fıkra uyarınca yapması gereken bildiri yapmadığı takdirde de, aynı fıkra hükümleri uygulanır.

MADDE 17. – Millet Meclisi İçtüzüğüne “Sekizinci Kısım (Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü Yönetim Usulleri ve Silahlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar)” başlığı altında aşağıdaki 120, 121, 125, 126, 127, 128 ve 129 uncu maddeler eklenmiş; İçtüzüğün 104 üncü maddesi 122 nci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; 105 ve 106 ncı maddelerin numaraları da 123 ve 124 olarak teselsül ettirilmiştir.

SEKİZİNCİ KISIM

**Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü Yönetim Usulleri
ve Silahlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar**

BİRİNCİ BÖLÜM

Cumhurbaşkanı Seçimi ve Andiçme Töreni

Cumhurbaşkanı Seçimi

Madde 120. – Cumhurbaşkanı, Anayasanın 101 inci maddesinde yazılı nitelikleri taşıyan adaylar arasından, Anayasanın 102 nci maddesi hükümlerine göre seçilir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonucu, yeni Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ve birleşimde görevli Başkanlık Divanı üyelerin imzadıkları bir tutanakla bildirilir.

Cumhurbaşkanı seçimi tamamlandıca Başkan, yeni Cumhurbaşkanına seçildiğini bildirmek üzere oturumu kapatır.

Cumhurbaşkanının Andiçme Töreni

Madde 121. – Yeni Cumhurbaşkanının andiçme töreni, eski Cumhurbaşkanının görev stüresinin dolduğu gün yapılır.

Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından başka bir sebeple boşalmışsa, andiçme töreni, seçimden hemen sonraki oturumunda yapılır.

Yeni Cumhurbaşkanı andiçmek üzere geldiğinde, Başkan oturumu açar ve en yaşlı Başkanvekili vasıtasıyla Cumhurbaşkanını Genel Kurul Salonuna davet eder. Cumhurbaşkanı, beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde, hitabet kürsüsüne gelir ve kendisine ayrılan mikrofondan, ayakta andiçer. Andiçme bitince, İstiklâl Marşı çalınır ve Cumhurbaşkanı beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde salondan ayrılır.

Cumhurbaşkanı, andiçme töreninde siyah elbise giyer.

İKİNCİ BÖLÜM

Güven İstemi

Hükümet Programının Okunması

Madde 122. — Cumhurbaşkanınca atanmakla kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı, kuruluş tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur.

Bakanlar Kurulu programının okunacağı gün için, Danışma Kurulunca Genel Kurula bir özel gündem teklif olunur.

Yeni Bakanlar Kurulu kurulduğu sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse, Başkanlıkça derhal toplantıya çağırılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Olağanüstü Yönetim Usulleri

Olağanüstü Hal ile İlgili Kararlar

Madde 125. — Anayasanın 121 inci maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmî Gazetede yayımlanan olağanüstü hal ile ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Yukarıdaki fıkrada söz konusu karar veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması veya uzatılması hakkında Siyasî Parti Grupları veya en az 20 milletvekili görüşme sırasında önerge verebilir. Oylamadan önce önerge sahibi on dakikayı geçmemek üzere söz alabilir.

Birinci fıkradaki söz konusu karar veya istemler Türkiye Büyük Millet Meclisince karara bağlandıktan sonra, Siyasî Parti Grupları veya en az 20 milletvekilinin olağanüstü halin kaldırılması veya süresinin kısaltılması için verdikleri önergeler, Başkanlıkça alındıkları tarihi takibeden yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerlerinde görüşme açılıp açılmaması oylanır. Oylamadan önce hükümet ve on dakikayı geçmemek üzere önerge sahibi söz alabilirler. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü halin süresinin uzatılmasına, değiştirilmesine veya olağanüstü halin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu istemleri bu maddedeki usul ve esaslara göre görüşülür ve karara bağlanır.

Bu madde gereğince yapılacak görüşmeler genel hükümlere göre yapılır.

Sıkıyönetimle İlgili Kararlar

Madde 126. — Anayasanın 122 nci maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmî Gazetede yayımlanan sıkıyönetimle ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Sıkıyönetim ilanına dair kararın onaylanmasına veya sıkıyönetim süresinin değiştirilmesine veya sıkıyönetimin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu isteminin ve Siyasî Parti Grupları veya enaz 20 milletvekiline görüşmeler sırasında veya görüşmelerden sonra verilecek önergelerin işlem ve görüşmelerinde 125 inci madde hükümleri uygulanır.

Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmündeki Kararnamelerinin Görüşülmesi

Madde 127. — Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç 30 gün içinde görüşülür ve karara bağlanır.

Komisyonlarda en geç 20 gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde kararnameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar

Savaş Hali İlanı

Madde 128. — Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, yabancı bir devlete karşı veyahut belli bir devleti hedef tutmayıp Türkiye için savaş hukukunun yürürlüğe girmesini gerektiren hallerde savaş hali ilanına, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

Ancak, Anayasanın 92 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hallerde Cumhurbaşkanı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir ve derhal Türkiye Büyük Millet Meclisini toplantıya çağırır.

Silahlı Kuvvet Gönderilmesi veya Kabulü

Madde 129. — Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına belli bir süre için izin, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

MADDE 18. — Millet Meclisi İçtüzüğünün yedinci kısmı "DOKUZUNCU KISIM (Yasama Dokunulmazlığı ve Üyeliğin Düşmesi)" başlığı altında Birinci Bölüm olarak İçtüzüğün; 108, 109, 110 ve 111 inci maddelerinin numaraları 130, 131, 132 ve 133 üncü madde olarak teselsül ettirilmiş; İkinci bölüm olarak 112, 113 ve 114 üncü maddeleri ise 134, 135, 136 ve 137 nci madde olarak aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş müteakip kısımların numaraları ile madde numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

DOKUZUNCU KISIM

Yasama Dokunulmazlığı ve Üyeliğin Düşmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Yasama Dokunulmazlığı

İKİNCİ BÖLÜM

Üyeliğin Düşmesi

Üyeliğin Düşmesi

Madde 134. — İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen, kısıtlanan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmeti sürdürmekte ısrar eden, Meclis çalış-

malarına öztürsüz ve izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmayanların üyeliğinin düşmesine karar verilebilir.

Üyelikten İstifa, Mahkûmiyet ve Kısıtlanma

Madde 135. — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden istifa eden milletvekilinin istifa yazısının gerçekliği Başkanlık Divanınca yedi gün içinde incelenip tespit edildikten sonra Genel Kurulca görüşmesiz karar verilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilmeye engel bir suçtan dolayı hüküm giyen veya kısıtlanan milletvekili hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurulun bilgisine sunulmasıyla üyelik sıfatı sona erer.

Milletvekilliği ile Bağdaşmayan Bir Görevi Sürdürme

Madde 136. — Anayasanın 82 nci maddesinde ve kanunlarda milletvekilliği ile bağdaşmayacağı belirtilen herhangi bir hizmeti veya görevi sürdürmekte ısrar eden üyelerin durumu Başkanlık Divanınca incelenir. Sonuç, Başkanlık Divanı kararı olarak Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasındaki usullere göre durumu inceleyerek bir rapor hazırlar.

Bu raporu görüşen Genel Kurul, gizli oyla karar verirse, üyelik sıfatı düşer. Üyeliğin düşmesi istenen milletvekili isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz herhalde savunmanındır.

Gizli oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamaz.

Milletvekillerinin Devamsızlığı

Madde 137. — Bir milletvekili Meclis çalışmalarına öztürsüz ve izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmazsa devamsızlığı Başkanlık Divanınca tespit edilir ve Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasındaki hükümlere göre durumu inceler ve raporunu hazırlar.

Bu raporu görüşen Genel Kurul devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi gerektiğine üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verirse, üyelik sıfatı düşer. Üyeliğinin düşmesi istenen milletvekili isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendisini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz herhalde savunmanındır.

Oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamaz.

Bir yasama yılı içinde izinsiz ve öztürsüz olarak toplam kırkbeş birleşimden fazla yok sayılan milletvekilinin yolluklarının üç aylığı kesilir.

MADDE 19. — Bu İçtüzük hükümleri yayımını takip eden ayın başında yürürlüğe girer.

MADDE 20. — Bu İçtüzük Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

TBMM İçtüzüğü'nün 102 nci maddesinin sonuna bir fıkra eklenmesi ile 103 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının değiştirilmesiyle ilgili kanun teklifim ilişikte sunulmuştur.

Gereğini emir ve takdirlerinize arz ederim.

Emin Kul
İstanbul

GENEL GEREKÇE

TBMM'si İçtüzüğü'nün Üçüncü Bölümü "Meclis Araştırması" başlığı altında 102 ve 103 üncü maddelerle düzenlenmiştir.

"Meclis Araştırması" TBMM'sinin faaliyet dönemi içinde kurulan "Araştırma Komisyonları" eliyle yürütülen ve çoğu kez zamanla yarışıracasına inceleme ihtiyacı olan konulara yönelik geniş bir emek mahsulü olan raporlara dayalı bir denetim ve Yüce Meclisi bilgilendirme, aydınlatma mütessesesidir.

Meclis Araştırması siyasî sonuçları hedefleyen ve sonucu Meclis içi siyasî dengelere göre karara bağlanan bir nitelik taşımaktan ziyade, Meclisi, Araştırılması öngörülen konuda bilgilendirmeye ve gerekiyorsa araştırma sonuçlarına göre önlemler alınmasına zemin teşkiline vesile olmaya yönelik bir çalışmadır.

Amaç ve sonuçları sınırlı böylesine bir çalışmanın yapılmasıyla görevlendirilen komisyonların geniş bir emek sarfıyla yaptıkları inceleme ve tespitleri derleyen ve TBMM Başkanlığına Meclis çalışmalarının seçimler nedeniyle fiilen sona ermesinden önce usulünce yazılmış ve imzalanmış "Araştırma Komisyonu Raporu" sunulmuş olması halinde, herhangi bir nedenle bu raporların görülmemesi kadük olmasına sebep teşkil etmemelidir.

Aksi halde Yüce Meclise sonuçlandırılmış stresi içinde gerçekleştirilmiş bir araştırma için sarfedilen bütün maddî ve manevî harcama ve emeklerin heba olması söz konusu olacaktır ve Meclisin Araştırma Komisyonu eli ile tekemmül etmiş iradesinin kadük olduğu sonucu doğacaktır. Zira Araştırma Komisyonunun usulünce tamamlanmış ve stresi içerisinde verilmiş raporu TBMM'sine niyabeten tamamlanmış bir bilgi sunma iradesinin ifadesi olup yasama ve diğer denetleme faaliyetlerinde izlenen usul ve sonuçları doğurmamaktadır.

Özetle arzedilen bu nedenlerle TBMM'nin seçim döneminin dolması veya seçimin yenilenmesi kararı verilmesi dolayısıyla Meclis Genel Kurulunun fiilî faaliyetine seçimler nedeniyle son verildiği tarihten önce TBMM Başkanlığına sunulan ve fakat görülmeye açılmayan Araştırma Komisyonu raporları Yeni Meclisin bilgisine ve görülmesine sunulabilmelidir. 102 nci maddeyle ilgili teklifim bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak sunulmuştur.

103 üncü maddenin üçüncü fıkrasının değiştirilmesiyle ilgili teklifte; Araştırma Komisyonunun inceleme ve çağırıp bilgi alma yetkisinde bulunduğu kurum, kuruluş, merci ve şahısların mevcut metindeki tadadî kısıtlamasının genişletilmesi bu yetkinin ve uzman kullanılmasının imkânlarının sağlanılmasının güçlendirilmesi amaçlarına yönelik bir değişiklik düzenlemesi öngörülmüştür.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1. – Genel gerekçede açıklandığı üzere TBMM Araştırma Komisyonlarının usulünce tamamlanmış ve tayin edilen stresi ile Meclis genel kurulunun fiilî çalışma stresi içinde başkanlığa verilmiş raporları, TBMM'sine niyabeten tamamlanmış bir bilgi sunma iradesinin ifadesi niteliğinde olup, tekemmül ve teşekkül etmiş Meclis iradesinin "kadük" kalması gibi bir sonucun

doğmasını engelleme amacına yönelik bir fıkranın 102 nci maddeye eklenmesiyle ilgili düzenlemeden ibarettir.

Madde 2. – Araştırma Komisyonunun inceleme ve bilgi alma yetkisini kullanmasında tadadı bir sınırlamaya yer verilmesini önlemek, inceleme ve bilgi alma imkânlarını güçlendirmek, bu konuda her merci ve kişiyi komisyon faaliyetine yardımcı kılmak amacına yönelik bir değişikliktir.

Madde 3. – Yürürlükle ilgilidir.

Madde 4. – Yürütmeye ilgilidir.

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ EMİN KUL'UN TEKLİFİ

TBMM İçtüzüğü'nün 102 nci Maddesinin Sonuna Bir Fıkra Eklenmesi ile 103 üncü Maddesinin Üçüncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi

MADDE 1. – TBMM İçtüzüğü'nün Meclis Araştırmasıyla ilgili 102 nci maddesinin sonuna aşağıda yer verilen fıkra eklenmiştir.

“TBMM'nin seçim döneminin dolması veya seçimin yenilenmesi kararı verilmesi dolayısıyla genel kurulun fiilî faaliyetine seçimler nedeniyle son verildiğinin kararlaştırıldığı tarihten önce Başkanlığa sunulan ve fakat görüşmeye açılmayan Araştırma Komisyonu raporları kadük sayılmaz ve yenilenen Meclis tarafından görüşülür.”

MADDE 2. – TBMM İçtüzüğü'nün Meclis Araştırma Komisyonu ve yetkileri ile ilgili 103 üncü maddesinin üçüncü fıkrası aşağıda yer verilen şekilde değiştirilmiştir.

“Meclis Araştırma Komisyonu Bakanlıklar, İdarî, Adli Yargı Organları, Sayıştay, Emniyet Teşkilatı ve Üniversiteler dahil her türlü resmî ve özel daireler kurum, kuruluş ve tüzelkişilikler ile resmî ve özel kişi ve mercilerden, bankalardan, borsalardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon gerekli gördüğünde Araştırma konusuyla ilgili uygun bulacağı uzmanlar çalıştırabilir veya bilgilerine başvurabilir. Daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa Komisyonun taleplerini yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında TCK'nın 230 uncu maddesine, özel eşhas hakkında ise aynı kanunun 526 nci maddesine göre işlem yapılır.

MADDE 3. – Bu Kanunun kabulü tarihinde TBMM İçtüzük hükümleriyle ilgili değişiklik yürürlüğe girer.

MADDE 4. – Bu İçtüzük hükümleri Millet Meclisi tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İçtüzüğü'ne bir fıkra ve bir madde eklenmesine dair teklifim ilişikte sunulmuştur. Gereğini müsaadelerinize arz ederim.

Saygılarımla,

M. Oltan Sungurlu
Gümüşhane

GEREKÇE

Mevcut Anayasa ve İktisat hükümlerine göre Meclis araştırmasının yürütülmesi görevi genel hükümler çerçevesinde seçilecek bir özel komisyon tarafından yapılmaktadır.

Bu komisyonun görev süresi ve sayısı Genel Kurul tarafından belirtilmektedir.

Kanun Teklifimiz ile "Resmî ihale ve alım-satımlarda fesat karıştırma, menfaat sağlama, irtikap, rüşvet, zimmet veya görevden dolayı kaçakçılık olayları hakkında Meclis adına araştırma yapmak üzere daimî bir komisyon kurulması amacı ile İktisat'ta değişiklik öngörülmektedir.

Teklifin 1 inci maddesi ile İktisat'ın 20 nci maddesinde sayılan TBMM daimi komisyonlarına "Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu" adı ile yeni bir komisyon kurulması öngörülmüştür.

2 nci madde ise kurulması öngörülen söz konusu komisyonun görev ve çalışma esaslarını düzenlemektedir.

GÜMÜŞHANE MİLLETVEKİLİ M. OLTAN SUNGURLU'NUN TEKLİFİ

Millet Meclisi İktisat'ına Bir Fıkra ve Bir Madde Eklennesine Dair Teklif

MADDE 1. – Türkiye Büyük Millet Meclisi İktisat'ının 20 nci maddesinin birinci fıkrasının 12 nci bendinden sonra aşağıdaki 13 üncü bendi eklenmiştir.

"13 Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu"

MADDE 2. – Türkiye Büyük Millet Meclisi İktisat'ının 103 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 103/A maddesi eklenmiştir.

"Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu ve Yetkileri"

MADDE 103/A. – Resmî ihale ve alım-satımlarda fesat karıştırma, menfaat sağlama, irtikap, rüşvet, zimmet veya görevden dolayı kaçakçılık olayları hakkında Meclis adına araştırma yapma görevi Yolsuzlukları Araştırma Komisyonuna aittir.

Üyeler tarafından Meclis Başkanlığına verilen, yukarıda sayılan olaylarla ilgili araştırma önermeleri, Yolsuzlukları Araştırma Komisyonuna gönderilir.

Önerge, Başkan tarafından veya üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi ile Komisyon gündemine alınabilir.

Gündeme alınması reddedilen önergeler hakkında başkaca bir işlem yapılmaz.

Komisyon, araştırılmasına karar verilen önergelerle ilgili olarak, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında inceleme yapmak, kamu görevlilerini ve ilgili diğer kişileri çağırıp dinlemek ve bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyonunda görüşmeler açık olarak yapılır. Ancak Komisyon üyelerinin oybirliğiyle gizlilik kararı alınabilir.

Komisyon, araştırması sonunda, birinci fıkrada yazılı suçların işlendiğine dair yeterli bilgi elde ederse, raporunu gereği yapılmak üzere yetkili mercilere gönderir.

Komisyon, önerge sonuçlarını Genel Kurulun bilgisine de sunar."

MADDE 3. – Bu İktisat yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. – Bu İktisat Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifim ve Gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Hasan Korkmazcan
Denizli

GEREKÇE

Uygulamada görülen ihtiyaçlar; bazı komisyonların birleştirilmesini ve bazılarının da içeriğinin genişletilmesini zorunlu kılmıştır.

Ayrıca; mevcut İçtüzükte yer almayan Dilekçe, Plan ve Bütçe, Kamu İktisadî Teşebbüsleri ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonları madde içerisine dahil edilmiştir.

Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılacağı, ilk seçilenlerin görev süresinin iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılı olacağı hükmü bağlanmıştır.

DENİZLİ MİLLETVEKİLİ HASAN KORKMAZCAN'IN TEKLİFİ

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi

MADDE 1. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonların Adları

Madde 20. – Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları şunlardır :

1. Anayasa, İçtüzük, Siyasal Ahlak ve Adalet Komisyonu;
2. Millî Güvenlik, Savunma ve Dışişleri Komisyonu;
3. İçişleri Komisyonu;
4. Millî Eğitim, Kültür, Aile, Gençlik ve Spor Komisyonu;
5. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma, Çevre ve Turizm Komisyonu;
6. Sağlık, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu;
7. Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonu;
8. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilim ve Teknoloji Komisyonu;
9. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu;
10. Dilekçe Komisyonu;
11. Plan ve Bütçe Komisyonu;
12. Kamu İktisadî Teşebbüsleri Komisyonu;
13. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu;

(11) ve (12) nci bentlerdeki komisyonlar hariç, komisyonların herbirinin üye sayısı, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir.

Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır. Görev süreleri yenileri seçilinceye kadar devam eder.

MADDE 2. – Bu İçtüzük yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu İçtüzük TBMM tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İttüztüğünün 20 nci Maddesine Bir Bend Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi-miz gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Saygılarımızla.

Gencay Gürün
İzmir

Turhan Tayan
Bursa

GEREKÇE

Kültür her şey demektir. Milleti millet yapan ve hayatta kalmasını sağlayan maddî ve manevî değerler bütünüdür.

Kültürün içinde, milletin düşüncesi ve davranışı, sanatı ve bilgisi, tarihi ve dili, inancı ve ah-lakı, örf, âdet ve töresi vardır.

Bunun içindir ki; Kültür Bakanlığı, hizmet bakanlıkları içinde en önemli Bakanlıklardan biri-dir. Görevi ise, millî, manevî, tarihî ve kültürel ve evrensel değerleri araştırmak, geliştirmek, koru-mak, yaşatmak, değerlendirmek, yaymak, tanıtmak, benimsetmek ve bu suretle millî birliğin, bü-tünlüğün sağlanmasına yardımcı olmaktır.

Kültür sorunlarının takip ve çözümü için Kültür Bakanlığı kurulmuştur. Buna paralel olarak Kültür Bakanlığını ve kültür yaşamını ilgilendiren Kanun Tasarı ve Tekliflerinin görüşüleceği da-imî bir Kültür Komisyonunun kurulması mecburiyeti doğmuştur.

Kanun Teklifi bu amaçla verilmiştir.

İZMİR MİLLETVEKİLİ GENCAY GÜRÜN VE BURSA MİLLETVEKİLİ TURHAN TAYAN'IN TEKLİFİ

Millet Meclisi İttüztüğünün 20 nci Maddesine Bir Bend Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi

MADDE 1. – Millet Meclisi İttüztüğünün 20 nci Maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir.

MADDE 20. – Komisyonların adları.

“13. Kültür Komisyonu.”

MADDE 2. – Bu İttüzük hükmü yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu İttüzük hükmünü Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı yürütür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İttüztüğünün 55 inci maddesinin değiştirilmesi hakkında İttüzük teklifim ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Mustafa Kalemlî
Kütahya

GEREKÇE

Millî iradenin temsilcisi olan milletvekillerinin Yasama faaliyetlerinin yanı sıra kendi seçmen-lerinin sorunlarını dinleyip ilgililere ulaştırma, çeşitli platformlarda dile getirme gibi son derece yo-

ğün bir iş yüküne sahip olduğu hepimizce bilinmektedir. Genel Kurul çalışmalarının yanı sıra, Komisyon ve Grup toplantılarına katılma, bilimsel ve siyasî çalışmalar yapmak da milletvekillerinin görevleri arasındadır.

Bu nedenlerle, Genel Kurul çalışmalarının ayın ilk üç haftası içerisinde toplanarak bir haftasının yukarıda sayılan çalışmalara ayrılmasının uygun olacağı düşüncesi ile bu teklif hazırlanmıştır.

Esasen Genel Kurul diğer hafta ve günlerde de toplantı yapılmasına karar verebilir. Maddenin ikinci fıkrası ile bu imkân da getirilmiştir.

KÜTAHYA MİLLETVEKİLİ MUSTAFA KALEMLİ'NİN TEKLİFİ

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 55 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi

MADDE 1. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 55 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 55. – Resmî tatile rastlamadığı takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, her ayın ilk üç haftası, Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri saat 14.00'den 20.00'ye kadar toplanır.

Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurul, toplantı gün ve saatlerini değiştirebileceği gibi, diğer hafta ve günlerde de toplantı yapılmasına karar verebilir.

MADDE 2. – Bu İçtüzük hükmü yayımını takip eden ayın başında yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu İçtüzük Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülmüştür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5.3.1973 tarih ve 584 Karar No.lu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün adının ve bazı maddelerinin değiştirilmesine dair teklifimiz ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz.

Şevket Kazan
Kocaeli

Süleyman Arif Emre
İstanbul

M. Ali Şahin
İstanbul

Mehmet Altınsoy
Aksaray

Ali Oğuz
İstanbul

Lütfü Esengün
Erzurum

Ahmet Dökülmez
Kahramanmaraş

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Tüzüğün ismi Meclisin yeni ismiyle uygun hale getirilmiştir.

Madde 2. – Bu madde ile yasama dönemi süresi 1982 Anayasasının 77 nci maddesine, yasama yılı ise 93 üncü maddesine uygun hale getirilmiştir.

Madde 3. – Bu madde ile İçtüzüğün Anayasanın 75 inci maddesiyle uygunluğu sağlanmıştır.

Madde 4. – Bu madde ile iki Meclis'e göre yazılmış olan metin tek Meclis'e, tatil süresi ise 1982 Anayasasının 93 üncü maddesine göre yeniden düzenlenmiştir.

Madde 5. – İki Meclis'li sisteme göre yazılmış olan metin değiştirilmiş ve 1982 Anayasasının 93 üncü maddesine uygun hale getirilmiştir.

Madde 6. – Meclis Başkanının seçimi ile ilgili eski hükümler kaldırılmış ve madde Anayasasının 94 üncü maddesine uygun hale getirilmiştir.

Madde 7. — Bu maddede yapılan değişiklik ile 4 senelik yasama dönemine göre düzenlenen işlemler, Anayasanın 94 üncü maddesine uygun hale getirilmiş, 5 senelik süreyle göre yeniden düzenlenmiş; ayrıca Meclis Başkan Vekillerinin, Genel Kurulu idare etmek hususundaki özel durumları dolayısıyla Genel Kuruldaki oylanmalarının ayrı ayrı yapılmasının daha sağlıklı olacağı kanaatine varılmıştır.

Madde 8. — Meclis Başkanının komisyonları denetleyeceğine dair 6 ncı bent hükmü, Meclis Başkanına herhangi bir etkinlik vermemektedir. Oysa yıllardan beri görülmektedir ki komisyonlarda biriken işler yasama faaliyetlerinin tıkanmasına yol açmaktadır. Bu tıkanıklığın giderilmesi için ancak böyle bir değişiklik faydalı görülmüştür.

Madde 9. — Bu madde ile Meclis içindeki partilerin grup kurabilmeleri için gerekli sayı Anayasanın 95 inci maddesine uygun olarak 20'ye çıkartılmıştır.

Madde 10. — Yürürlükteki kaidelerle Komisyonların çoğulcu demokrasiye uygun şekilde çalışması mümkün olamamakta, çok defa iktidar partisine mensup komisyon başkanları parti genel başkanlarının yani başbakanlarının talimatları doğrultusunda hareket etmekte ve böylece hükümeti Meclise karşı bir baskı aracı olarak kullanmaktadırlar. Teklifimiz bu tür uygulamalara ve hakkın kötüye kullanılmasına son verilmesi amacını gütmektedir.

Madde 11. — İki Meclisli sisteme göre yazılmış olan bu fıkra 1982 Anayasasına uygun hale getirilmiştir.

Madde 12. — Özellikle Özel Gündemle ilgili konularda Danışma Kurulu önereleri 4 üncü sıradaki işler meyanında olandıktan sonra tekrar 2 ncı sırada yer alan işler maddesine dönülerek usule aykırı çalışmalar yapılmakta bu mevzudaki itirazlar teamüller bahane edilerek haksız bir şekilde reddedilmektedir. Bu değişikliklerle duruma açıklık getirilmiştir.

Madde 13. — Zaman zaman üyeler tarafından maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlardan birinin varlığı ileri sürülerek istenen sözler, 2 ncı fıkrada (söz verilir) ifadesine rağmen, sanki başkana takdir yetkisi tanınmış gibi telakki edilerek, üyelerin istemleri Başkanlar tarafından reddedilmektedir. Bu değişiklikle burada Başkanın 1 inci fıkradaki hallerden birinin söz konusu olması halinde istekte bulunan üyeye söz vermek mecburiyetinde olduğu açıkça hükme bağlanmıştır.

Madde 14. — Son yıllarda müstafi Bakanlar Kurulu bu maddeye dayanarak Meclis Başkanlığından öyle bir liste ile kanun görüşmeleri isteğinde bulunmaktadırlar ki, talepleri muhteva itibarıyla maddenin 1 inci cümlesindeki sınırlamayı tamamen ortadan kaldırmakta ve iş bir hakkın suistimaline varırmaktadır. Bu değişiklikle müstafi hükümetin ancak aciliyete binaen ve sınırlı olarak istekte bulunabilecekleri hükme bağlanmıştır.

Madde 15. — Kanunların müzakeresinde son yıllarda sıkça görülen bir uygulama önerge sahibinin konuşma hakkını ve imkânını ortadan kaldırmada yeni usullerin ortaya çıkması veya çıkarılmasıdır. Şöyle ki bir değişiklik önergesi veren üyenin bu önergesi üzerinde işlem yapılırken şayet üyenin konuşma hakkı bertaraf edilmek isteniyorsa Hükümet ile Komisyon bir muvazaa içine girmekte, sorulduğunda hükümet önergeye katılmadığını, komisyon ise (aslında katılmadığı halde) katıldığını ifade etmekte ve böylece üye verdiği önergeyi izaha imkân bulamadan önerge reddedilmektedir. İşte bu değişiklikle bu muvazaa bertaraf edilmiş olmaktadır.

Madde 16/17. — İhtüzlüğün 91 ve 92 ncı maddelerindeki bu değişiklikler, Anayasanın 175 inci maddesinde yer alan hükümlere uygun hale getirilmesi için yapılmıştır.

Madde 18. — Yürürlükteki İttüzüğün 104 üncü maddesindeki açık hükme ve yine İttüzüğün 50 nci maddesindeki gündem sıralamasına rağmen, sürdürülen yalnız bir uygulama ile önce programın okunacağına dair özel gündem teklifi oylanmakta, sonra tekrar oylanacak işler maddesinden, özel gündem maddesine dönülerek hükümet programı okunmakta böylece hem milletvekilleri emrivaki ile karşı karşıya bırakılmakta hem de hükümet Anayasasının 110 uncu maddesinde kendisine ciddi bir hükümet programı hazırlama gereğini hafife almış olmaktadır. Tüm bu yalnız davranışları ortadan kaldırmak için bu değişiklik gerekli görülmüştür.

Madde 19/20. — Yürürlük maddeleridir.

KOCAELİ MİLLETVEKİLİ ŞEVKET KAZAN VE 6 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Millet Meclisi İttüzüğünün Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Teklif

MADDE 1. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün ismi “Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğü” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün 1 inci maddesinin 1 inci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1. — Yasama dönemi Millet Meclisinin 2 milletvekili genel seçimi arasındaki süre olup bu süre Anayasa uyarınca değiştirilmediği veya seçimler yenilenmediği takdirde 5 yıldır. Yasama yılı 1 Ekim’de başlayıp 30 Eylül’de sona eren süredir.

MADDE 3. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün 2 nci maddesinin 1 inci fıkrasının 1 inci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 2. — Üye tam sayısı 550’dir.

MADDE 4. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 5. — Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarını ertelemesidir.

TBMM’nin tatile girmesi, Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra teklifin Genel Kurulda oylanıp kabul edilmesi suretiyle olur.

Bir yasama yılında 3 aydan fazla tatil yapılamaz.

MADDE 5. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 7. — Meclis, tatil ve ara verme sırasında doğrudan doğruya Curnhurbaşkanı veya Meclis Başkanı tarafından, ayrıca Bakanlar Kurulu istemi üzerine Cumhurbaşkanı veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine Meclis Başkanı tarafından olağanüstü toplantıya çağrılır. TBMM Genel Kurulu çağrı günü toplanır. Çağrıda toplantı saatinin ve görüşülecek konunun belirtilmiş olması şarttır.

Olağanüstü toplantıda birleşim açılınca Başkan önce çağrı yazısını okutur ve bu toplantıyı gerektiren konu görüşülür.

Olağanüstü toplantıyı gerektiren konu üzerindeki işlemler tamamlandıktan sonra Genel Kurul çalışmalara devam kararı verebilir.

MADDE 6. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İttüzüğünün 10 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 10. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi 2, ikinci devre için seçilenin görev süresi 3 yıldır.

Siyasî parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı gündün itibaren 10 gün içinde, Başkanlık Divanına bildirilir, Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tam sayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkan seçimi, aday gösterme stresinin bitiminden itibaren, 10 gün içinde tamamlanır.

MADDE 7. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 11 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“TBMM Başkan Vekilleri, İdare Üyeleri ve Divan Üyeleri için önce iki yıl, sonra üç yıl için 2 defa seçim yapılır. Başkan Vekili adaylıkları için yapılan teklifler ayrı ayrı, İdareci Üyeler ile Divan Üyeliği adayları ile ilgili teklifler tek liste halinde oylanır. Bu görevlerde herhangi bir surette boşalma olması halinde, yeni seçilen Divan Üyesi eskisinin görev süresini tamamlar.”

MADDE 8. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 14 üncü maddesinin 6 ncı bendi aşağıdaki şekilde genişletilmiştir.

6. Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek, işlerde birikme olması halinde komisyon başkanını ve üyelerini uyarmak, durumu Genel Kurula rapor etmek, gerekirse Komisyon Başkanının azli-ni teklif etmek.

MADDE 9. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 18 inci maddesinin 1 inci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“En az 20 milletvekili bulunan siyasî partiler TBMM’de grup kurma hakkına sahiptirler.”

MADDE 10. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 27 nci maddesinin 2 nci fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“...Ancak, üyelerin beşte birinin talebi üzerine Komisyon Başkanı komisyonu toplantıya çağır-maya ve yine üyelerden beşte birinin talebi üzerine gündeme ilave edilmesi istenen konuları gün-deme almaya mecburdur.”

MADDE 11. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 32 nci maddesinin 2 nci fıkrası içinden (teklifte imzası bulunan senatorler) ibaresi çıkarılmıştır.

MADDE 12. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 50 nci maddesine 7 nci bentten sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Gündemde sırası geçen işlere yeniden dönmelmez.”

MADDE 13. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 64 üncü madde-sinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu yolda bir istemde bulunulursa bu istek mutlaka yerine getirilir ve onar dakikayı geçme-mek şartıyla lehte vealeyhte ikişer kişiye söz verilir.”

MADDE 14. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 79 uncu madde-sinin son cümlesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“Ancak müstafi Bakanlar Kurulunun aciliyetini bir yazı ile Başkanlığa açıkça bildirdiği kanun tasarılarının görüşülmesine devam olunur.”

MADDE 15. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 88 inci maddesi-nin 3 üncü fıkrasının son cümlesinin başına “Hükümetin veya...” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 16. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 91 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 91. — Anayasanın değiştirilmesi TBMM üye tam sayısının en az üçte biri tarafından yazılı ile teklif edilebilir. Bu teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür.

İkinci görüşmeye, birinci görüşmenin bitiminden kırk sekiz saat geçmeden başlanamaz.

Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

İkinci görüşmede sadece maddeler üzerinde verilmiş değişiklik önermeleri görüşülür, birinci görüşmede müzakere edilmemiş bir madde hakkında ikinci görüşmede önerge verilemez.

MADDE 17. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 92 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 92. — Anayasa değişiklik tekliflerinin görüşülmesinde önergeler işaret oyuyla oylanır. Ancak, verilmiş bir önerge işaret oyuyla kabul edilmiş ise gerekli beşte üç oy çokluğunun bulunup bulunmadığının tespiti için bu defa yeniden gizli oyla oylama tekrarlanır.

Yukarıda belirtilen hususlar dışında usul, aynen kanunların müzakeresindeki usul gibidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların kabulü sırasında, kanunun halk oylamasına sunulması halinde, Anayasanın değiştirilen hükümlerinden hangilerinin birlikte, hangilerinin ayrı ayrı oylanacağını da karara bağlar.

MADDE 18. — 5.3.1973 tarih ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Bakanlar Kurulu listesinin sunulduğu gün ile özel gündemin kabul edildiği gün hükümet programı okunamaz."

MADDE 19. — Bu İçtüzük Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

MADDE 20. — Bu İçtüzük Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 25 inci maddesine bir fıkra eklenmesine dair İçtüzük teklifimiz ekte sunulmuştur.

Gereğini saygı ile arz ederim.

Lütfi Esengün
Erzurum

GEREKÇE

Halihazır İçtüzükte Komisyon yöneticilerini görevden alma imkânı yoktur. Görevini yerine getirmeyen, İçtüzük ve yasalara aykırı hareket eden veya görevini kötüye kullanan Komisyon Başkanı, Başkan Yardımcısı, Sözcü ve Kâtiplerin görevlerinden alınabilmeleri veya herhangi bir siyasi sebeple değişiklik yapılması yönünden böyle bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır.

ERZURUM MİLLETVEKİLİ LÜTFÜ ESENGÜN'ÜN TEKLİFİ

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 25 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair İçtüzük Teklifi

MADDE 1. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 25 inci maddesine aşağıdaki son fıkra eklenmiştir.

"Komisyon üye tam sayısının üçte birinin yazılı teklifi üzerine Komisyon Başkanı, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibî Komisyon üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile görevden alınabilirler"

MADDE 2. — Bu İttüük değişikliği yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu İttüük Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğü ile ilgili olarak değişiklik teklifimiz ekte sunulmuştur. Gündeme alınarak gereğinin yapılmasını arz ederim.

Recep Kırış
Kayseri

GEREKÇE

Grubu olmayan partilerin de Meclis çalışmalarına daha aktif katılımını sağlamak, çok seslilik ve demokratikleşme açısından olanlara da belli ölçüler dahilinde söz hakkı tanımak şüphesiz ki yararlı ve herkesin destekleyeceği bir durum olarak düşünölmüş ve teklif ve gerekçelerle hazırlanmıştır.

KAYSERİ MİLLETVEKİLİ RECEP KIRIŞ'IN TEKLİFİ

Millet Meclisi İttüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İttüzük Teklifi

MADDE 1. — 5.3.1973 tarihli ve 584 Karar Numaralı Millet Meclisi İttüzüğünün 73 üncü maddesinin 1 inci fıkrası aşığıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Görüşmelerin Tamamlanması MADDE 73. — Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa, her konuda her siyasi parti grubunun grupları adına, grupları olmayan ama en az beş milletvekiliyle Mecliste temsil edilen partilerin partileri adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır. Grubu olmayan ancak Mecliste en az beş milletvekiliyle temsil edilen partilere her halükârda gruplara tanınan söz süresinin yarısı kadar söz hakkı tanınır. Konuşmalar yapıldıktan sonra görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmemişse, Başkan görüşmelerin tamamlandığını bildirir.”

MADDE 2. — İttüzüğün 60 inci maddesinin ikinci fıkrasının sonuna aşığıdaki cümle eklenmiştir.

“Mecliste en az beş milletvekiliyle temsil edilen partilere de beşer dakikayı aşmamak üzere konuşma hakkı verilir.”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisi İttüzüğünün 9 ve 11 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki İttüzük Teklifimiz gerekçeli olarak ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla

Prof. Dr. Oya Araslı
Grup Başkanvekili
İçel

GENEL GEREKÇE

Anayasamızın 68 inci maddesinde siyasi partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olduğunu; 94 üncü maddesinde siyasi parti gruplarının Başkanlık Divanına üye sayısı oranında katılacağını; 95 inci maddesinde de İttüzüğün, siyasi parti gruplarının Meclisin bütün faaliyetlerine üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenleneceğini bildirmiştir. Bu hükümler doğrultusunda, siyasi parti gruplarına en az birer başkanvekilliği sağlayacak bir düzenleme yapılması

nın, İctüzüğün Anayasayla uyumunun gerçekleştirilmesi açısından daha uygun olacağı düşünül-
müştür.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1. – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının üye sayısının sınırlandırıl-
ması, tüm siyasi parti gruplarının Başkanlık Divanında başkanvekilliği almasını engellemekte ve
Anayasanın 68, 94 ve 95 inci maddelerinde belirtilen ilkelerle bağdaşmayan durumların ortaya çık-
masına yol açmaktadır. Böylesi durumları önleyebilmek amacıyla söz konusu değişikliğe gerek du-
yulmuştur.

MADDE 2. – Anayasanın 68, 94 ve 95 inci maddelerinde belirtilen ilkeler doğrultusunda, her
siyasi parti grubuna birer başkanvekilliği sağlayabilmek amacıyla söz konusu değişikliğe gerek
duymuştur.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GRUP BAŞKANVEKİLİ İÇEL MİLLETVEKİLİ OYA ARASLI'NIN TEKLİFİ

Millet Meclisi İctüzüğünün 9 ve 11 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki İctüzük Teklifi

MADDE 1. – Millet Meclisi İctüzüğünün 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 9. – Başkanlık Divanı bir başkan; Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca
kabul edilecek sayıda başkanvekili, idareci üye ve divan üyesinden kurulur.”

MADDE 2. – Millet Meclisi İctüzüğünün 11 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde
değiştirilmiştir.

“Madde 11. – Başkanlık Divanındaki başkanvekillikleri oranı en yüksek olan siyasi parti gru-
bundan başlayarak sıra ile dağıtılır. Bu dağıtımda her siyasi parti grubuna en az birer başkanvekil-
liği verilir.”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5 Mart 1973 tarihli ve 584 karar nolu Millet Meclisi İctüzüğünün 105 inci maddesinin son fık-
rasının bir cümlesinin metinden çıkartılmasına ilişkin teklifimiz ekte sunulmuştur.

Gereğini takdirlerinize sunarım.

Saygılarımla.

Atila Sav

Hatay

GEREKÇE

Millet Meclisi İctüzüğünün altıncı kısım dördüncü bölümü “Güven istemi” başlığını taşımak-
tadır. Bu bölümde bulunan 105 inci maddenin başlığı ise “Hükümet Programının görüşülmesi; gö-
reve başlarken güven oyu”dur.

Anayasamızda hükümetin göreve başlarken güven oyunun hangi yeter sayıya tabi olduğu yo-
lunda açık bir özel düzenleme yoktur. Özel düzenleme yalnızca 99 uncu maddenin beşinci fıkrası-
nda vardır. Bu düzenleme gensoru sonucu yapılan oylamada Bakanlar Kurulunun ya da bir baka-

nin düşürülmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunun gerektiği yolundadır. Bunun dışında güven oyu ile ilgili özel düzenleme olmadığına göre genel hükümler uygulanacaktır. Nitekim İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasının ikinci tümcesi de bu yoldadır.

Metinden çıkarılması öngörülen son tümce, Anayasanın 96 ncı maddesine uymayan bir düzenlemedir. Çünkü Anayasaya göre bir kararın oluşması için toplantıya katılanların salt çoğunluğunun aynı oyda birleşmesi gerekir. Yalnızca kabul ve red oyları değil, çekinse oylar da oylamaya katılanların sayısında dikkate alınır. Bir oylamaya katılanların yarısından çoğu aynı görüşte birleşmemişse karar oluşmamış demektir. Güvenoylaması da güven verilmesi biçiminde değerlendirilemez.

Bu haliyle İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasının son tümcesi Anayasanın 96 ncı maddesine uygun olmadığı gibi, aynı fıkranın bir önceki tümcesi ile de çelişmektedir. Bu nedenle son tümcenin metinden çıkarılması zorunludur.

HATAY MİLLETVEKİLİ ATILA SAV'IN TEKLİFİ

Millet Meclisi İçtüzüğünün 105 inci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Teklif

MADDE 1. – 5.3.1973 tarihli ve 584 karar nolu Millet Meclisi İçtüzüğünün “Hükümet programının görüşülmesi, göreve başlarken güven oyu” başlıklı 105 inci maddesinin son fıkrasının “Güven oyu verenlerin sayısı, güvensizlik oyu verenlerden fazlaysa Bakanlar Kurulu güven almış olur” cümlesi metinden çıkarılmıştır.

MADDE 2. – Bu İçtüzük değişikliği Millet Meclisince yürütülür.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

24.4.1996

Esas No. : 2/30, 2/52, 2/67, 2/89, 2/158, 2/161,

2/176, 2/177, 2/178, 2/183, 2/204

Karar No. : 1

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, Komisyonumuza; 28.3.1996 tarihinde gönderilen;

İstanbul Milletvekili Emin Kul'un; TBMM İçtüzüğü'nün 102 nci Maddesinin Sonuna Bir Fıkra Eklenmesi ile 103 üncü Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair İçtüzük Teklifi. (2/30),

Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu'nun; Millet Meclisi İçtüzüğüne Bir Fıkra ve Bir Madde Eklenmesine Dair İçtüzük Teklifi. (2/52),

Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan'ın; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi. (2/67),

İzmir Milletvekili Gencay Gürün ve Bursa Milletvekili Turhan Tayan'ın; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci Maddesine Bir Bent Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi. (2/89),

Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan ve 4 Arkadaşının; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu İçtüzüğü Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi. (2/158),

Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemlî'nin; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 55 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi. (2/161),

3.4.1996 tarihinde gönderilen;

Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 6 Arkadaşının; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Adının ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair İçtüzük Teklifi. (2/176).

Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün'ün; Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 25 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair İçtüzük Teklifi. (2/177),

Kayseri Milletvekili Recep Kırış'ın Millet Meclisi İçtüzüğü'nde Değişiklik Yapılması Hakkında Tüzük Teklifi. (2/178),

4.4.1996 tarihinde gönderilen,

Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili İnel Milletvekili Oya Araslı'nın; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 9 ve 11 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi. (2/183) ve

9.4.1996 tarihinde gönderilen,

Hatay Milletvekili Atıla Sav'ın; Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 105 inci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine Dair İçtüzük Teklifi (2/204),

3.4.1996 tarihli toplantı gündemine alınmıştır.

Bu toplantıda, komisyonumuzda temsil edilen her siyasi parti grubundan birer üyenin katılımı ile kurulan beş kişilik bir Alt komisyonun ilk incelemeyi yapması kararlaştırılmıştır.

Alt Komisyonun raporu, Komisyonumuzun 11 ve 16.4.1996 tarihli toplantılarında görüşülmüştür.

Anayasanın 95 inci maddesi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarını kendi yaptığı İçtüzük hükümlerine göre yürürlüğe hükme bağlamış, geçici 6 nci maddesi ise "Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için, kendi İçtüzükleri yapılmaya kadar, Millet Meclisinin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte olan İçtüzüğünün, Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uygulanır" hükmünü getirmiştir. Bu hükümler doğrultusunda hazırlanan tekliflerin tümü Komisyonumuzca değerlendirilmiştir.

Daha sonra, komisyonumuzun on üç üyesinin, İçtüzüğünün 44 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca istedikleri yeniden görüşme önergesi 18.4.1996 tarihli toplantı gündemine alınmıştır. Bu toplantıda, 87 nci madde olarak düzenlenen "değişiklik önermeleri" başlıklı madde ile, "Temel Kanunlar" başlıklı 91 inci madde, Hatay Milletvekili Atila Sav'ın 2/204 sayılı teklifinin kabulü ile metne eklenen 105 inci maddenin son fıkrasının son cümlesinin metinden çıkartılmasına ilişkin düzenleme, önerge doğrultusunda yeniden değerlendirilmiştir.

Komisyonumuzca yapılan düzenlemeler aşağıda sunulmuştur.

1 inci madde ile, Anayasa hükümleri ve tek meclis sisteminin gereği olarak İçtüzükte geçen ibare, ifade, kelime ve deyimler çıkartılmış, değiştirilmiş ve eklenmiştir.

2 nci madde ile İçtüzüğün 5 inci maddesi,

3 üncü madde ile 7 nci maddesi,

4 üncü madde ile 10 uncu maddesi ve

5 inci madde ile 11 inci maddelerinin son fıkrasının ilk cümlesi Anayasaya uygun düzenlenmiştir.

6 nci madde ile "Başkanın görevleri"ni düzenleyen 14 üncü maddenin 6 nci bendi, uygulamalar gözönüne alınarak Meclis Başkanının komisyonları denetlemek görevine, haklı bir neden olmaksızın işlerde birikme olması halinde komisyon başkanını ve üyelerini uyarma hususunun eklenmesi ile kabul edilmiştir.

7 nci madde ile komisyonları belirleyen 20 nci madde düzenlenmektedir. Komisyonumuz, 2/158 sayılı teklifin metnini benimsemekle beraber, Sanayi, Ticaret, Tabii Kaynaklar, Enerji ve Teknoloji Komisyonuna gündümüz koşullarında bilime verilen değeri gözönüne alarak "Bilim" konusunu da eklemiştir. Ayrıca, komisyonumuz, komisyonların görevlerinin ayrı ayrı madde metninde sayılmasının uygulamada fayda sağlamayacağını kabul etmiş, teklifin bu maddesine ait gerekçesi benimsendiği için de buraya aynen aktarmak yerine bu gerekçeye atıfta bulunulmasını da kararlaştırmıştır. Ayrıca, komisyon seçimlerini tamamladığından bu maddenin ikinci devre komisyon seçimlerinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmış ve yürürlük maddesi de buna göre düzenlenmiştir.

8 inci madde ile İçtüzüğün 23 üncü maddesi yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile esas ve tali komisyonlara aynı anda havale usulü getirilmiş, 37 nci maddede tali komisyonlara on günlük süre tanınmış ve bu süre içinde cevap alınmadığından esas komisyonun konuyu görüşmesine olanak sağlayarak uygulamada görülen aksamanın giderilmesi amaçlanmıştır.

9 uncu madde ile İçtüzüğün 25 inci maddesi 24 üncü madde olarak; yeni kurulan hükümetin güven oyu almasından itibaren on gün içinde iktidar grubu veya gruplarının istemi üzerine komisyonların başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimlerinin yenilenebilmesine olanak sağlayan bir düzenleme son fıkra olarak eklenerek kabul edilmiştir.

10 uncu madde ile komisyonlarda inceleme süresini düzenleyen 38 inci madde 37 nci madde olarak, 23 üncü maddede yapılan değişikliğe paralel ve uygulamaya açıklık getirecek şekilde düzenlenmiştir.

11 inci madde ile İttüztüğün 60 ıncı maddesi 59 uncu madde olarak ve ikinci fıkrasının sonuna eklenen cümle ile Hükümetin gündemdişi söz talebinde siyasi parti gruplarının yanı sıra grubu bulunmayan milletvekillerinin de konuşabilmesi için bir milletvekiline söz verilmesi esası getirilerek düzenlenmiştir.

12 nci madde ile İttüztüğün 79 uncu maddesi 78 inci madde olarak ve son cümlesi değiştirilerek, Bakanlar Kurulunun önceliğini bir yazı ile açıkça bildirdiği kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülebilmemesi esası getirilmiştir.

13 üncü madde ile İttüztüğün değişiklik önermelerini düzenleyen 88 inci maddesi 87 nci madde olarak, geçmiş uygulamalar gözönüne alınarak Genel Kurul çalışmalarına rahatlık getirecek şekilde düzenlenmiştir. Teklifin bu maddesine; gerekçesinin okunmasını isteyen teklif sahibine önergesi hakkında söz verilmemesini düzenleyen bir cümle bu nedenle eklenmiştir.

14 madde ile tek meclis sisteminin gereği olarak "Genel Kurulda yeniden görüşme"yi düzenleyen 89 uncu madde eklenmiştir.

15 inci madde ile İttüztükte yer almayan ve uygulamada karşılaşılan sıkıntıları gidermeye yönelik olarak yetki kanunları ile kanun hükmünde kararnamelerin görüşülme usulünü düzenleyen 90 ıncı madde İttüztüğe eklenmiştir.

16 nci madde ile "Temel kanunlar" başlığı altında Medeni Kanun, Ceza Kanunu gibi çok sayıda madde içeren kanunların bütünüyle veya kapsamlı değişikliğinde özel görüşme usulü getirilmesine olanak sağlayan bir düzenleme 91 inci madde olarak eklenmiştir.

17 nci madde ile İttüztüğün 91 inci maddesi 93 üncü madde olarak ve son fıkrası ve

18 inci madde ile de 92 nci maddesi 94 üncü madde olarak, Anayasanın 175 inci maddesine uygun ve Anayasa değişiklikleri sırasında uygulamada karşılaşılan sorunlara açıklık getirecek şekilde değiştirilmiştir.

19 uncu madde ile "soru"yu düzenleyen 94 üncü madde 96 nci madde olarak, düzenlenmiş bu madde kapsamında değerlendirilen 95 inci madde İttüztükten çıkarılmıştır.

20 nci madde ile "sözlü sorunun gündeme alınması ve cevaplandırılması" düzenleyen 97 nci madde 2/158 sayılı teklifteki haliyle benimsenmiş ancak, üç birleşim cevaplandırılmayan sözlü sorunların yazılı soruya çevrilmesi esası kabul edilmiştir.

21 inci madde ile "yazılı sorunun cevabı"nı düzenleyen 96 nci madde 98 inci madde olarak, sürelerin kısaltılması ve sorunun cevaplandırılmaması halinde durumun Gelen Kâğıtlarda ilan edilmesini öngören düzenlemenin yapılması ile uygulamada tıkanmaları önleyecek biçimde kabul edilmiştir.

27 nci madde ile İttüztüğün 103 üncü maddesi 104 üncü madde olarak ve ikinci fıkrasının sonuna araştırma komisyonlarının çalışma sürelerini kesin belirleyen ve süresi içinde çalışmalarını tamamlamaları halinde Genel Kurulda görüşme açılmasına olanak sağlayan düzenlemenin eklenmesi ile kabul edilmiştir.

23 üncü madde ile İttüztüğün "Gensoru"yu düzenleyen 107 nci maddesi 105 inci madde olarak Anayasanın 99 uncu maddesine uygun biçimde kabul edilmiştir.

24 üncü madde ile çift meclis sisteminde Millet Meclisi İttüztüğünde yer almayan "Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevki" başlığı altında BEŞİNCİ BÖLÜM olarak 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112 ve 113 üncü maddeler İttüztüğe eklenmiştir.

25 inci madde ile yukarıda anılan nedenle İttizükte yer almayan "Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri" başlığı altında YEDİNCİ KISIM olarak 114, 115, 116, 117, 118 ve 119 uncu maddeler eklenmiştir.

26 ncı madde olarak "Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü Yönetim Usulleri ve Silâhlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar" başlığı altında SEKİZİNCİ KISIM olarak 120, 121, 125, 126, 127, 128 ve 129 uncu maddeler eklenmiş, bu bölümde yer alması uygun görülen 104, 105 ve 106 ncı maddeler 122, 123 ve 124 üncü maddeler olarak eklenmiştir.

27 nci madde ile DOKUZUNCU KISIM'da "üyeliğin düşmesi" başlığı altında 112, 113 ve 114 üncü maddeler Anayasanın 84 üncü maddesinde yapılan değişikliğe uygun olarak ve 134, 135, 136 ve 137 nci maddeler olarak kabul edilmiştir.

Komisyonumuz, yapılan tüm bu değişiklikler sonucu kısım ve bölüm numaralarını da teselsül ettirmiştir.

29 ve 30 uncu maddelerde de yürürlük ve yürütme hükümleri düzenlenmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili
<i>Metin Emiroğlu</i>	<i>Ahmet İyimaya</i>
Malatya	Amasya
Sözcü	Üye
<i>Nejat Arseven</i>	<i>Uğur Aksöz</i>
Ankara	Adana
Üye	Üye
<i>Cemil Erhan</i>	<i>Mehmet Altınsoy</i>
Ağrı	Aksaray
Üye	Söz hakkım mahfuzdur
M. Seyfi Oktay	Üye
Ankara	<i>Lütfi Esengün</i>
İmzada bulunamadı (Karşı oyu ekli)	Erzurum
Üye	Muhalifim
<i>Atila Sav</i>	Üye
Hatay	<i>Süleyman Arif Emre</i>
Karşı oyu verdim	İstanbul
Üye	Muhalifim
<i>M. Ali Şahin</i>	Üye
İstanbul	<i>İşın Çelebi</i>
Muhalifim	İzmir
Üye	Söz hakkım saklı
<i>Ahmet Dökülmez</i>	Üye
K. Maraş	<i>Şümer Oral</i>
Muhalifim	Manisa

Üye
Abdülkadir Baş
Nevşehir
Söz hakkım saklıdır
Üye
İhsan Çabuk
Ordu
Üye
M. Fevzi Şhanlıoğlu
Şanlıurfa

Üye
Ergun Özkan
Niğde
Üye
Metin Bostancıoğlu
Sinop
Üye
Hikmet Sâmî Türk
Trabzon
Karşı oy yazım eklidir

Üye
Mahmut Yılbaş
Van

KARŞIOY YAZISI

(İçtüzüğün 105 inci maddesi değişikliği)

İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasının son cümlesi “güven oyu verenlerin sayısı, güvensizlik oyu verenlerden fazla ise Bakanlar Kurulu güven almış olur” hükmünü koymaktadır.

Bu kural Anayasanın 96 ncı maddesine aykırıdır. Çünkü Anayasanın 96 ncı maddesi “... Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak, karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz” demektedir.

Bu bir ilke kuralıdır. Anayasada tersine bir hüküm yoksa bütün kararlarda bu yeter sayı uygulanır. Bu sayıyı sağlamayan oylama ile karar alınmış olamaz.

Anayasada özel nitelikli çoğunluk gerektiren çeşitli maddeler vardır. Örneğin 99 ve 111 inci maddelerde güvensizlik oyu için üye tam sayısının salt çoğunluğu aranmaktadır. Ayrıca 84 üncü maddede salt çoğunluk; 94 ve 102 nci maddelerde seçim için özel çoğunluk aranmaktadır.

Anayasanın 110 uncu maddesinin son fıkrasında güven oyu için özel bir oylama ve yetersayı öngörülmemiştir. Bu durumda uygulanacak kural 96 ncı maddedeki hükümdür.

İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasında “güven oylaması açık oyla genel hükümlere göre yapılır” denmektedir. Buradaki genel hüküm Anayasanın 100 üncü maddesinin delâletiyle 96 ncı maddenin uygulanmasını gerektirir.

Bu durumda İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasının son iki tümcesi birbiriyle çelişmektedir.

Anayasanın Geçici 6 ncı Maddesi “... yürürlükte olan İçtüzüğün Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uygulanır” demektedir. Bu hükme göre esasen İçtüzüğün 105 inci maddesinin son fıkrasının son tümcesi Anayasaya aykırılığı nedeniyle mülgadır, yürürlükten kalkmıştır.

Anayasa Komisyonu önce bu yoldaki kanun teklifimizi kabul ederek, anılan cümlelerin metinden çıkarılması suretiyle İçtüzüğün değiştirilmesini benimsemiştir.

Daha sonra görüşmelerin yinelenmesi (tekrir-i müzakere) istemi üzerine İçtüzüğe uygun olmayan bir usulle komisyon yeniden toplantıya çağrılmış ve konu yeniden görüşmeye açılmıştır. Yapılan oylamada, çağrı usulü İçtüzüğe aykırı olduğu gibi işin esası bakımından da Komisyonun 105

inci maddeyle ilgili kararı da yukarıda belirtilen nedenlerle Anayasaya aykırı bulunduğundan çoğunluğun görüşüne karşıyız ve Genel Kurulda söz ve oy hakkımızı saklı tutuyoruz.

Atıla Sav
Hatay

18.4.1996
Seyfi Oktay
Ankara

KARŞIOY YAZISI

Anayasanın 68 inci maddesinde siyasi partilerin demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurları olduğunu; 94 üncü maddesinde siyasal parti gruplarının Başkanlık Divanına üye sayısı oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenleneceğini belirtmiştir. Bu hükümler doğrultusunda siyasal parti gruplarına en az birer başkanvekilliği sağlayacak bir düzenleme yapılmasının İttüdüğün Anayasayla uyumunun gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Bu nedenle 9 uncu maddeye "... Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca kabul edilecek sayıda başkanvekilliği, idare amirliği ve kâtip üyeden kurulum" ibaresinin konmasını; 11 inci maddenin ikinci fıkrasına da "her siyasi parti grubuna en az birer başkanvekilliği verilecek biçimde değiştirilmesi gördüğündeyim. Bu nedenle çoğunluğa katılmıyorum; karşı oy kullanıyorum.

Atıla Sav
Hatay

KARŞIOY YAZISI

Anayasa Komisyonunun kabul ettiği İttüdüğü Teklifi metninde yer alan bazı düzenlemelerin aşağıda kısaca açıklanan nedenlerle yerinde ve/veya Anayasaya uygun olmadığı düşüncesindeyim.

1. Madde 7. – Bu madde ile değiştirilen Millet Meclisi İttüdüğünün 20 nci maddesiyle Dışişleri ve Millî Savunma Komisyonlarının birleştirilmesi, her iki komisyonun asıl görev alanlarının farklılığı nedeniyle yerinde olmamıştır. Aynı biçimde Çevre ve Turizm Komisyonu ile Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun da ayrı birer komisyon durumuna getirilmesi, konularının önemi bakımından yararlı olacaktır.

2. Madde 15. – Bu madde ile Millet Meclisi İttüdüğüne eklenen yeni 90 inci maddenin IV üncü fıkrası 1 inci yarı cümlesinin "Kanun hükmünde karamameler, -varsa- sonraki değişiklikleriyle birleştirilerek bütünüyle gördüldür..." biçiminde düzeltilmesi, fıkranın anlamı üzerinde herhangi bir duraksamaya yer verilmemesi bakımından uygun olacaktır.

3. Madde 19. – Bu madde ile Millet Meclisi İttüdüğünün "Sorulamayacak konular" kenar başlıklı 95 inci maddesinin kaldırılması yerinde olmamıştır. Başkanlıkça kabul edilmeyecek soruların İttüdüğüde belirtilmesinde yarar vardır. Nitekim 25 inci madde ile eklenen yeni 115 inci maddede Dilekçe Komisyonunda gördülemeyecek konuların Başkanlık Divanınca ayrılması öngörülmüştür.

4. Madde 24. – Bu madde ile Millet Meclisi İttüdüğüne eklenen yeni 111 inci maddenin IV üncü fıkrasının başlangıcındaki "Komisyonun, Yüce Divana sevk edilmesi yönündeki..." ibaresi, yanlış anlamaya meydan verilmemesi için "Komisyonun Yüce Divana sevk yönündeki..." biçiminde düzeltilmelidir.

5. Madde 26. – a) Bu madde ile Millet Meclisi İttüdüğüne eklenen yeni 125 inci maddenin III üncü fıkrasında Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü halin kaldırılması veya süresinin kısaltılması yolunda siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekiline verilecek önergeler üzerine yapılacak işlemler gösterilmektedir. Yine 26 nci madde ile İttüdüğüne eklenen yeni 126 nci maddenin II nci fıkrasına göre aynı düzenleme, sıkıyönetim kararları hakkında da uygulanacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün "Sıkıyönetimle ilgili" 26 ncı maddesinden alınan bu düzenleme, olağanüstü hal veya sıkıyönetim kararları, sürelerinin kısaltılması veya uzatılması yönündeki önergelerle birlikte Mecliste görüşülerek onaylandıktan sonra aynı konunun sürekli olarak tartışmaya açık tutulmasında yarar yoktur. Kaldı ki Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü hal veya sıkıyönetimin Bakanlar Kurulunun istemi üzerine kaldırılması veya süresinin değiştirilmesi, yeni 126 ncı maddenin IV üncü fıkrasında düzenlenmiş bulunmaktadır.

Öte yandan Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 26 ncı maddesinin I inci fıkra 2 ncı cümlesinde düzenlenen uzatma istemlerinin yeni 125 inci maddenin IV üncü fıkrasında sürenin değiştirilmesi ve olağanüstü hal veya sıkıyönetimin kaldırılması istemleriyle birlikte düzenlenmesi sonucunda II ve II üncü fıkralarda I inci fıkraya yapılan yollamalardaki "veya istemde" ve "veya istemler" ibareleri, anlamlarını yitirmiş bulunmaktadır.

b) Yine 26 ncı madde ile Millet Meclisi İçtüzüğüne eklenen yeni 128 ve 129 uncu maddelerde, Anayasanın 92 ncı maddesi uyarınca savaş hali ilanı, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi veya yabancı Silâhlı Kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına belli bir süre için izin verme kararlarının "Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğu ile" alınacağı hükme bağlanmıştır. Oysa Anayasanın 92 ncı maddesinde herhangi bir karar yetersayısı öngörülmediği için; bu konularda Anayasanın 96 ncı maddesindeki genel toplantı ve karar yetersayıları, uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla bu yetersayıların İçtüzüğe eklenen yeni 128 ve 129 uncu maddelerle Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısı üzerinden hesaplanan bir salt çoğunluğa yükseltilmesi, Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki ülke savunması için bazı durumlarda süratle alınması gerekebilecek bu kararların zorlaştırılmasında yarar yoktur. Kayda değer ki, yeni 128 ve 129 uncu maddelere kaynaklık eden Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün 24 ve 25 inci maddelerinde de herhangi bir karar yetersayısı öngörülmemiş; konu, 1982 Anayasasının 96 ncı maddesine tekabül eden 1961 Anayasasının 86 ncı maddesine bırakılmıştır.

6. Madde 27. — Bu madde ile Millet Meclisi İçtüzüğüne eklenen yeni 134 üncü madde, burada sıralanan üyeliğin düşmesi nedenleri zaten 135-137 ncı maddelerinde ayrı ayrı düzenlendiği için gereksizdir. O nedenle doğrudan doğruya hiçbir hüküm getirmeyen, sadece uygulanacak hükümler için izleyen maddelere yollama yapan böyle bir maddenin İçtüzükten çıkarılması uygun olacaktır.

Prof. Dr. Hikmet Sami Türk
Trabzon

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Başlığı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu İçtüzüğe Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi

MADDE 1. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nde geçen;

- “Millet Meclisi” ibareleri “Türkiye Büyük Millet Meclisi”;
  - “Divan Üyesi” ibareleri “Kâtip Üye”;
  - “İdareci Üye” ibareleri “İdare Amiri”;
  - “Çekinser” kelimesi “Çekimsen”;
  - 1 inci maddesinde geçen “1 Kasım - 31 Ekim” ibaresi “1 Ekim - 30 Eylül” ve “4 yıl” ibaresi “5 yıl”;
  - İkinci maddesinde geçen “dörtüyzelli” sayısı “beşüyzelli”;
  - 3 üncü maddesinde geçen “Türkiye Radyolarında” ibaresi “Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu kanallarında”;
  - 4 üncü maddesinde geçen “Kasım” kelimesi “Ekim”;
  - 18 inci maddesinde geçen “on milletvekili” ibaresi “yirmi milletvekili”;
  - 58 inci maddenin 4 üncü fıkrasında geçen “salt çoğunluğunun mevcut olmadığı anlaşılırsa” ibaresi, “en az üçte birinin mevcut olmadığı anlaşılırsa”;
  - 102 nci maddesinde geçen “Anayasanın 88 inci maddesinin ikinci fıkrası” ibaresi “Anayasanın 98 inci maddesinin üçüncü fıkrası”;
  - 106 ncı maddesinde geçen “ikiytzyirmialtı” sayısı “ikiytzyetmişaltı”;
  - 146 ncı maddesinde geçen “Anayasanın 79 uncu maddesi” ibaresi “Anayasanın 83 üncü maddesi”;
  - 149 uncu maddesinde geçen “Divanlarınca” kelimesi “Divanınca”;
  - “Kâtip Üye, İdare Amiri” ibareleri bu yazılış sırasına göre ve “16 ncı madde numarası 17”;
  - “17 nci madde numarası 16”;
- Olarak değiştirilmiştir.
- Millet Meclisi İçtüzüğü'nün;
- Yoklama istemi ile ilgili 58 inci maddesinde geçen (on);
  - Kapalı oturum istemiyle ilgili 71 inci maddesinde geçen onbeş;
  - Kanunun tümünün ve maddelerinin oylanmasında açık oy istemi ile ilgili 82 nci maddesinde geçen onbeş;
  - Genel Görüşme istemiyle ilgili 100 üncü maddesinde geçen on;
  - Gizli oylama istemi ile ilgili 123 üncü maddesinde geçen onbeş;
- sayıları yirmi; olarak değiştirilmiştir.
- Millet Meclisi İçtüzüğü'nde geçen;
- “Cumhuriyet Senatosu” “Cumhuriyet Senatosu Başkanı”, “Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı”, “Cumhuriyet Senatosu Üyeleri” ve “senatör” ibareleri;

- 21 inci maddesinde geçen “Türkiye Büyük Millet Meclisi.” ibaresi ile “Karma” ibareleri;
- 24 üncü maddesinin tamamı; 32 nci maddesinin 2 nci fıkrasındaki “teklifte imzası bulunan senatörler” ibaresi;
- 77 nci maddesinin başlığında geçen “ve benimsenmeyen” ibaresi ile maddede geçen “Anayasanın 92 nci maddesi gereğince” ibaresi;
- 83 üncü maddenin üçüncü fıkrasında geçen “Genel Kurulun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla” ibaresi;
- 144 üncü maddenin birinci fıkrasının son cümlesinde geçen “Cumhuriyet Senatosu. Başkanlık Divanı ile anlaşmak suretiyle” ibaresi;
- 147 nci maddenin son fıkrasının son cümlesi ile bu fıkradaki “sırf” kelimesi ve;
- 149 uncu maddede geçen “Türkiye Büyük Millet Meclisi Kitaplık Karma Komisyonunca hazırlanıp, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu” ibaresi;

Çıkarılmıştır.

Çıkarılan 24 üncü maddeden sonraki numaralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

Millet Meclisi İçtüzüğü'nün

– 43 üncü maddesinin sonuna “şu kadarki bu haklarını Komisyon Başkanının belirleyeceği süre içinde kullanmaları gerekir” cümlesi ile,

– 50 nci maddesine 5 inci bent olarak “Meclis Soruşturması Raporları” ibaresi eklenerek bent numaraları teselsül ettirilmiş ve

– 52 nci maddesine “Meclis Araştırması” ibaresinden sonra “Meclis Soruşturması” ibaresi; Eklenmiştir.

MADDE 2. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tatil

Madde 5. – Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir.

Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer.

Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz.

MADDE 3. – Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tatilde ve Ara Vermede Toplantı

Madde 7. – Türkiye Büyük Millet Meclisi, tatil veya ara verme sırasında Cumhurbaşkanı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılması halinde, belirtilen gün ve saatte toplanır.

Cumhurbaşkanı, toplantı çağırısını doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine yapar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı doğrudan gerek görür ise toplantı çağırısına karar verebilir. Üyelerin beşte birinin imzasını taşıyan gerekçeli önergedeki çağrı sistemini ise en geç yedi gün içinde yerine getirir.

Bu çağrılarda, toplantı gün ve saatinin ve bu toplantıyı gerektiren konunun belirtilmiş olması şarttır.

Birleşim yeterli çoğunlukla açılabilirdiği takdirde, Başkan, ilk önce çağrı yazısını okutur ve bu toplantıyı gerektiren konu görüşülür. Konu üzerinde gerekli işlemler tamamlandıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına devama karar vermediği takdirde, tatile veya ara vermeye devam olunur. Yeterli çoğunluk sağlanamazsa çağrı düşer.

MADDE 4. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 10 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Başkan Seçimi ve Süresi

Madde 10. — Başkanlık için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenin görev süresi üç yasama yılıdır.

Siyasî parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı gündün itibaren on gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir. Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkan seçimi aday gösterme süresinin bitiminden itibaren on gün içinde tamamlanır.

MADDE 5. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 11 inci maddesinin son fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillikleri, Kâtip Üyelikleri ve İdare Amirlikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır.

MADDE 6. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 14 üncü maddesinin 6 ncı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

6. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak;

MADDE 7. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonların Adları

Madde 20. — Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonları şunlardır:

1. Anayasa Komisyonu;
2. Adalet Komisyonu;
3. Dışişleri ve Millî Savunma Komisyonu;
4. İçişleri Komisyonu;
5. Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu;
6. Bayındırlık, İmar, Ulaştırma, Çevre ve Turizm Komisyonu;
7. Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu;
8. Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu;
9. Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilim ve Teknoloji Komisyonu;
10. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu;

11. Dilekçe Komisyonu;
12. Plân ve Bütçe Komisyonu;
13. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu;
14. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu;

(12) ve (13) üncü bentlerdeki komisyonlar hariç, komisyonların herbirinin üye sayısı, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca işaret oyuyla belirlenir.

Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yasama yılıdır. Görev süreleri yenileri seçilinceye kadar devam eder.

MADDE 8. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 23 üncü maddesi ve başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonlara Havale, Esas ve Tali Komisyonlar

Madde 23. — Tasarı, teklif veya kanun hükmünde kararnamelerin hangi komisyonlarda görülebileceği, esas ve tali komisyonların hangisi olacağı, işin komisyonlara havalesi sırasında Başkanlık tarafından tespit edilir.

Raporu Genel Kurul görüşmelerine esas olacak komisyona esas komisyon denir. Tali komisyonlar, işin kendilerini ilgilendiren yönü veya maddeleri üzerinde esas komisyona görüş bildiren komisyonlardır.

Başkanlıkça, esas komisyona ve diğer komisyonlara havale birlikte yapılır.

Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler.

Tali komisyonlarca süresi içinde görüş bildirilmemesi; esas komisyonun raporunu hazırlamasına engel değildir.

MADDE 9. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 25 inci maddesi 24 üncü madde olmuş ve aşağıdaki son fıkraya eklenmiştir.

Yeni kurulan bir hükümetin güven oyu almasından itibaren on gün içinde iktidar grubu veya gruplarının istemi üzerine komisyonların başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimleri yenilenir.

MADDE 10. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 38 inci maddesi 37 nci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Komisyonlarda İnceleme Süresi

Madde 37. — Tasarı veya tekliflerle kanun hükmünde kararnamelerin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç kırkbeş gün içinde sonuçlandırılması gerekir.

Bu sürenin bitiminde, tasarı, teklif ve kanun hükmünde kararnamenin doğrudan Genel Kurul Gündemine alınmasını Hükümet veya teklif sahipleri isteyebilirler. Bu istemler üzerine komisyon, Hükümet, teklif sahibi ve bir milletvekili beşer dakikayı geçmemek üzere söz alabilir. Genel Kurul işaret oyuyla karar verir.

Süresi içinde komisyonda görüşülmeyen kanun hükmünde kararnameler, doğrudan Genel Kurul gündemine alınmak üzere Meclis Başkanlığınca Danışma Kuruluna götürülür.

Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre Başkanlıkça kısaltılabileceği gibi komisyonun müracaatı halinde en çok on gün daha uzatılabilir.

MADDE 11. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 60 ncı maddesi 59 uncu madde olmuş ve ikinci fıkrasının sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Grubu bulunmayan milletvekillerinden birine de beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

MADDE 12. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 79 uncu maddesi 78 inci madde olmuş ve son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ancak, Bakanlar Kurulunun öncelikli olduğunu bir yazı ile Başkanlığa bildirdiği kanun tasarısı ve tekliflerinin görtülmesine devam olunur.

MADDE 13. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 88 inci maddesi 87 nci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Değişiklik Önergeleri

Madde 87. — Kanunlarda veya İçtüzükte aksine bir hüküm yökse, kanun tasarısı veya teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümet değişiklik önergeleri verebilir. Bu esaslar dairesinde Milletvekilleri tarafından maddelerin her fıkrası için dörtten fazla önerge verilemez.

Değişiklik önergeleri kanun tasarısı ve tekliflerinin basılıp dağıtılmasından itibaren Başkanlığa verilebilir. Ancak, tasarısı veya teklifin görtülmesine başlandıktan sonra verilecek değişiklik önergelerinde en az beş milletvekilinin imzası bulunmadıkça önerge işleme konulmaz.

Görtülmekte olan tasarısı ve teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önergeleri işleme konulmaz.

Görtülmekte olan tasarısı veya teklife konu kanunun, komisyon metninde bulunmayan, ancak tasarısı veya teklif ile çok yakın ilgisi bulunan bir maddesinin değiştirilmesini isteyen ve komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önergeler üzerinde yeni bir madde olarak görtülme açılır.

Değişiklik önergelerinde, değiştirilmesi veya eklenmesi istenen hükümler açıkça belirtilir. Açık olmayan ve şartla bağlı önergeler işleme konulmaz.

Değişiklik önergeleri gerekçeli olarak verilir. Değişiklik önergeleri ve gerekçeleri beşyüz kelimedenden fazla ise, önerge sahibi önergesine beşyüz kelimeyi geçmeyen bir özet eklemek zorundadır.

Başkan, değişiklik önergesi hakkında komisyona derhal bilgi verir.

Değişiklik önergeleri önce verilmiş, sonra aykırılık sırasına göre okunur ve işleme konur.

Başkan, önergeye katılıp katılmadığını komisyona ve Hükümete sorar. Komisyon ve Hükümet katılmama gerekçelerini kısaca açıklayabilirler. Hükümetin veya komisyonun katılmadığı önerge, sahibi tarafından beş dakikayı geçmemek üzere açıklanabilir. Önerge sahibine, gerekçesinin okunmasını istediği önerge hakkında söz verilmaz.

Daha sonra önergeler işaret oyu ile ayrı ayrı oylanır. Komisyonun katılmadığı ve fakat Genel Kurulun kabul ettiği önerge ve ilgili maddeyi komisyon geri isteyebilir. Geri verilmesi kabul edildiği takdirde, komisyon önergeye göre yeni bir metin hazırlar veya kendi metninin aynen kabulünü isteyebilir. Genel Kurulun kararı kesindir.

MADDE 14. — Millet Meclisi İctüzüğüne 88 inci maddeden sonra aşağıdaki 89 uncu madde eklenmiştir.

Genel Kurulda Yeniden Görüşme

Madde 89. — Tasarı veya teklifin tümünün oylanmasından önce, belli bir maddesinin yeniden görüşülmesini gerekçeli bir önerge ile esas komisyon veya Hükümet bir defaya mahsus olmak üzere isteyebilir.

Bu istem Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra Genel Kurulca, görüşmesiz ve işaret oyuyla karara bağlanır.

Anayasa değişikliği görüşmelerinde bu madde hükümlü uygulanmaz.

MADDE 15. — Millet Meclisi İctüzüğüne aşağıdaki 90 ncı madde eklenmiştir.

Yetki Kanunları ve Kanun Hükmünde Kararnameler

MADDE 90. — Yetki kanunu tasarıları ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler, Anayasanın ve İctüzüğün kanunların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre, ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda diğer kanun tasarı ve tekliflerinden önce ve ivedilikle görüşülür.

Usulüne göre Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararnameler geri çekilemez. Türkiye Büyük Millet Meclisi ancak bir kanunla kanun hükmünde kararnameleri reddedebilir, aynen veya değiştirerek kabul edebilir. Kanun hükmünde kararnameler diğer bir kanun hükmünde kararname ile de değiştirilebilir veya yürürlükten kaldırılabilir.

Yürürlükten kaldırılan kanun hükmünde kararnameler bir raporla Genel Kurula sunulmadan işlemde kaldırılamaz.

Kanun hükmünde kararnameler bütünüyle görüşülür; bölünerek, ayrı metinler haline getirilerek kanunla değişiklik yapılamaz.

Maddelerine geçilmesi veya tümü reddedilen kanun hükmünde kararnameler bir red metni hazırlanması için komisyona verilir. Komisyonca o birleşim içinde veya en geç takip eden birleşime kadar hazırlanan metin, Genel Kurulda görüşme yapılmaksızın oylanır ve kabulü halinde kanunlaşır.

MADDE 16. — Millet Meclisi İctüzüğüne aşağıdaki 91 inci madde eklenmiştir.

Temel Kanunlar

Madde 91. — Temel Kanunları ve İctüzüğü bütünüyle veya kapsamlı olarak değiştiren veya yürürlüğe koyan tasarı ve tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesinde uygulanacak özel görüşme ve oylama usulü tespitine, hükümetin, esas komisyonun veya grupların teklifi, Danışma Kurulunun oybirliği ile önerisi üzerine Genel Kurulca karar verilebilir.

MADDE 17. — Millet Meclisi İctüzüğüne eklenen maddelere göre numaralar teselsül ettirmek suretiyle 91 inci madde 93 üncü madde olarak ve son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

İkinci görüşmede yalnızca maddeler üzerinde verilmiş değişiklik önermeleri görüşülür, birinci görüşmede üzerinde değişiklik teklifi bulunmayan bir madde hakkında ikinci görüşmede önerge verilemez.

MADDE 18. — Millet Meclisi İctüzüğünün 92 nci maddesi 94 üncü madde olarak başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Anayasada Değişiklik Tekliflerinin Kabulü

Madde 94. — Anayasada değişiklik tekliflerinin birinci ve ikinci görüşmelerinde, maddelerin kabulü ile ikinci görüşmenin sonunda tümünün kabulü üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyu ile mümkündür.

Birinci görüşmede gerekli çoğunlukla kabul oyu alamayan bir madde ikinci görüşmede de gerekli çoğunlukta kabul oyu alamamışsa reddedilmiş olur.

Teklif hakkında verilen değişiklik önergesinin kabulü halinde, kabul için gerekli beşte üç çoğunluğun tespiti için bu önerenin oylanması gizli oylama suretiyle tekrarlanır.

MADDE 19. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 95 inci maddesi kaldırılmış ve 94 üncü maddesi 96 ncı madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Soru

Madde 96. — Soru; kısa, gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin; kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile Hükümet adına sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılmak üzere, Başbakan veya bir bakandan açık ve belli konular hakkında bilgi istemekten ibarettir. Sözlü soru önergeleri yüz kelimeyi geçemez. Soru önergelerine belge eklenemez.

Soru önergesi, sadece bir milletvekili tarafından imzalanır ve Başkanlığa verilir.

Başkan, İçtüzük şartlarına uygun gördüğü önergeleri Gelen Kâğıtlar listesinde yayımlar ve Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderir.

MADDE 20. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 97 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sözlü Sorunun Gündeme Alınması ve Cevaplandırılması

Madde 97. — Sözlü sorular, önergenin Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa sevk tarihinden itibaren beş gün sonra gündeme alınır.

Sözlü soruların cevaplandırılması için; Anayasa, kanun ve içtüzük gereği zorunluklar hariç olmak üzere, haftanın en az iki gününde, birleşimin başında ve birer saatten az olmamak şartıyla, Danışma Kurulunun önerisi ve Genel Kurulun onayı ile belli bir süre ayrılır.

Hükümet adına verilecek cevabın süresi beş dakikayı geçemez. Bu cevap üzerine soru sahibi, yerinden, konu ile ilgili çok kısa ek bir açıklama isteyebilir. Hükümet adına verilecek cevapla görüşme tamamlanır. İkinci cevap süresi de beş dakikayı geçemez.

Soru sahibinin Genel Kurulda bulunmaması, sorunun cevaplandırılmasına engel değildir.

Hükümet adına cevap vermek için söz alan bakan; Gündemde bulunan sözlü soru önergelerinden birden fazlasını sıra gözetmeden cevaplayabilir. Bu hakkını kullanmak isteyen bakan, önceden birleşimi yöneten Başkana isteğini bildirir. Başkan bu isteği birleşimi açtıktan sonra derhal Genel Kurula duyurur. Konuları aynı olan sözlü sorular birleştirilerek cevaplandırılabilir.

İkinci fıkradaki zorunluklar hariç, üç birleşim içinde cevaplandırılmayan sözlü sorular yazılı soruya çevrilir ve istemi halinde aynı birleşimde önerge sahibine beş dakikayı geçmemek üzere söz verilir.

MADDE 21. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96 ncı maddesi 98 inci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve buna göre madde numaraları teselsül ettirilmiştir.

Yazılı Sorunun Cevabı

Madde 98. — Yazılı soruların cevabı, Başbakanlık veya ait olduğu bakanlık eliyle Başkanlığa sunulur. Başkan, bu cevabı derhal soru sahibine iletir. Cevap ayrıca soru metniyle birlikte Başkanlıkça alındığı gündü veya bir sonraki birleşim tutanağının arkasına eklenir.

Yazılı sorular, Başbakanlığa veya ait olduğu bakanlığa gönderildiği tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde cevaplandırılır.

Başkan, bu süre içinde cevaplandırılmayan yazılı sorular için Başbakanın veya ilgili bakanın dikkatini çeker.

Yazılı sorular, dikkat çekme yazısının gönderildiği tarihten itibaren on gün içinde de cevaplandırılmazsa, önerge işleminden kaldırılır ve önergenin süresi içinde cevaplandırılmadığı Gelen Kâğıtlar listesinde ilan edilir.

Hükümet, yazılı sorunun cevabını, gereken bilgilerin derlenebilmesi için Başkanlığa bilgi vermek suretiyle bir ayı geçmemek üzere geciktirebilir.

MADDE 22. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 103 üncü maddesi, 104 üncü madde olarak ve ikinci fıkrasının sonuna da aşağıdaki hüküm eklenerek değiştirilmiştir.

Araştırmasını üç ay içinde bitiremeyen komisyona bir aylık kesin süre verilir. Komisyon bu süre sonunda da çalışmasını tamamlayamadığı takdirde süre bitiminden itibaren onbeş gün içinde araştırmanın tamamlanmaması nedenleri veya o ana kadar varılan sonuçlar üzerinde Genel Kurulda görüşme açılır. Genel Kurul bu görüşme ile yetinebileceği gibi yeni bir komisyon da kurabilir.

MADDE 23. — Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 107 inci maddesi 105 inci madde olarak "Dördüncü Bölüm (Gensoru)" başlığı altında aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Gensoru

Gensoruda Usul

Madde 105. — Gensoru önergesi, bir siyasî parti grubu adına veya en az yirmi milletvekilinin imzasıyla verilir.

Gensoru önergesi, verilişinden sonraki üç gün içinde Başkanlıkça bastırılarak üyelere dağıtılır.

Gensoru önergesi beşyüz kelimedenden fazla ise, imza sahipleri beşyüz kelimeyi geçmeyecek bir özet bu önergeye eklemek zorundadırlar. Genel Kurulda bu özet okunur.

Gensoru görüşmeleri Anayasanın 99 uncu maddesi hükümlerine göre yapılır.

MADDE 24. — Millet Meclisi İçtüzüğü'ne "Beşinci Bölüm (Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk)" başlığı altında aşağıdaki 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112 ve 113 üncü maddeler eklenmiştir:

BEŞİNCİ BÖLÜM

Meclis Soruşturması ve Yüce Divana Sevk

Meclis Soruşturması Açılması İçin Önerge

MADDE 106. — Görevde bulunan veya görevinden ayrılmış olan Başbakan ve bakanlar hakkında Meclis soruşturması açılması, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda birinin vereceği bir önerge ile istenebilir.

Bu önergede; Bakanlar Kurulunun genel siyasetinden veya bakanlıkların görevleriyle ilgili işlerden dolayı hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın cezaî sorumluluğu gerektiren fiillerinin görevleri sırasında işlendiğinden bahsedilmesi, hangi fiillerinin hangi kanun ve nizama aykırı olduğunun gerekçe gösterilmek ve maddesi de yazılmak suretiyle belirtilmesi zorunludur.

Meclis Soruşturması Önergesinin Görüşülmesi

MADDE 107. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen Meclis soruşturması önergesi Gelen Kâğıtlar listesine alınır ve Genel Kurulda okunur. Okunan önergenin bir örneği, Başkanlıkça hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana gönderilir.

Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında yapılacak görüşmelerin günü, önergenin verililişinden itibaren bir ay içinde görüşülüp karara bağlanacak şekilde, bir özel gündem halinde Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca tespit edilir. Bu görüşme günü de ayrıca hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana bildirilir.

Sırasıyla, önergeyi verenlerden ilk imza sahibinin veya onun göstereceği bir diğer imza sahibinin, şahısları adına üç milletvekilinin ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın konuşacağı bir görüşmeden sonra, Meclis soruşturması açılıp açılmaması hakkında Genel Kurulca karar verilir.

Meclis Soruşturma Komisyonunun Kuruluşu

MADDE 108. — Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, soruşturmanın yürütülmesi görevi, Anayasanın 100 üncü maddesi hükümlerine göre, Başkanlıkça Genel Kurulda yapılacak çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyona verilir.

Komisyon, kendisine bir başkan, bir başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre hâkimlerin davaya bakmasına veya karara katılmasına engel oluşturacak durumlarda bulunan, Meclis soruşturması önergesini veren veya daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisinde ya da dışında bu konudaki görüşünü açıklamış milletvekilleri, bu komisyona seçilemezler.

Komisyonunda görevli memur ve raportörler ile stenoğraf için de aynı hüküm uygulanır.

Meclis Soruşturması Komisyonunun Çalışma Usulü ve Süresi

MADDE 109. — Soruşturma Komisyonu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır veya toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyonun çalışmaları gizlidir. Bu komisyona kendi üyeleri dışındaki milletvekilleri katılmazlar.

Soruşturma Komisyonu, raporunu Anayasanın 100 üncü maddesine göre kuruluşundan itibaren iki ay içinde verir. Soruşturmanın bitirilememesi halinde, komisyona iki aylık yeni ve kesin bir süre verilir. Komisyonun bu konudaki istem yazısı Genel Kurulun bilgisine sunulur.

Meclis Soruşturması Komisyonunun Yetkileri

MADDE 110. — Komisyon kamusal ve özel kuruluşlardan konu ile ilgili bilgi ve belgeleri isteyebilir; gerekli gördüklerine el koyabilir; Bakanlar Kurulunun bütün vasıtalarından faydalanabilir; Bakanlar Kurulu üyelerini, diğer ilgilileri, tanık ve bilirkişileri dinleyebilir.

Komisyon, naib veya istinabe yolu ile adli mercilerden yardım isteyebilir. Ayrıca Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun tanıklarla, bilirkişilerle, zapt ve arama ile ilgili olarak adli mercilere

verdiği hüriyetleri kısıtlayıcı yetkilerin genel hükümler çerçevesinde kullanılmasını, gerekçesini bildirmek suretiyle görevli adli merciden yazıyla isteyebilir.

Komisyon, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakanın savunmasını alır. Bununla ilgili olarak talep edeceği belgeleri temin ettirir.

Komisyon, gerektiğinde alt komisyonlar kurarak Ankara dışında çalışma kararı alabilir.

Soruşturmanın Sonuçlandırılması

MADDE 111. — Soruşturma Komisyonu raporu, Başkanlıkça bastırılarak hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana derhal gönderilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılır. Rapor, üyelere dağıtıldıktan yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır ve öncelikle görüşülür.

Bu görüşmede, komisyona, şahısları adına altı milletvekiline ve o sırada görevde bulunsun veya bulunmasın-hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana söz verilir. Son söz, hakkında soruşturma açılması istenen Başbakan veya bakana aittir ve süresi sınırlanmaz.

Görüşmeler tamamlandıktan sonra komisyon raporu Genel Kurulca karara bağlanır.

Komisyonun, Yüce Divana sevk edilmesi yönündeki raporları ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin Yüce Divana sevk kararlarında, hangi ceza hükmüne dayanıldığı belirtilir.

Komisyonun Yüce Divana sevk etmeme yönündeki raporlarının reddi, ancak, Yüce Divana sevke dair verilen ve sevk kararının hangi ceza hükmüne dayanacağını gösteren bir önerenin kabulüyle mümkün olur.

Yüce Divana sevk kararı ancak üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisince Yüce Divana sevk kararı alınırsa dosya, en geç yedi gün içinde Başkanlıkça dizi pusulasına bağlanarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

Siyasî Parti Gruplarında Soruşturma ile İlgili Görüşme Yapılamaması

Madde 112. — Siyasî parti gruplarında, Meclis Soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınmaz.

Ancak bu gruplarda Meclis Soruşturması ile ilgili komisyon üyelikleri için Anayasanın 100 üncü maddesine göre gösterilecek adayların tespiti amacıyla seçim yapılabilir.

Cumhurbaşkanının Vatana İhanetle Suçlandırılması

Madde 113. — Anayasanın 105 inci maddesinin son fıkrası gereğince görevde bulunan veya görevden ayrılmış olan Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı suçlandırılmasını isteyen önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilir.

Bu önergede derhal Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur; suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulmasından başlayarak yedi gün sonraki birleşimin gündemine alınır.

Bu birleşimde, suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının da dinleneceği bir görüşmeden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az dörtte üçünün oyuyla suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanının Yüce Divan'a sevkine karar verilebilir. Suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanı, isterse, savunmasını yazılı olarak gönderebilir. Bu savunma Genel Kurulda aynen okunur.

Birinci fıkrada söz konusu önerge ile üçüncü fıkrada söz konusu Yüce Divana sevk kararında, hangi ceza hükmüne dayanıldığı ve suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanınca işlendiği ileri sürülen suçun hangi gerekçeyle vatana ihanet sayılması gerektiği belirtilir.

MADDE 25. — Millet Meclisi İçtüzüğüne “Yedinci Kısım (Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri)” başlığı altında aşağıdaki 114, 115, 116, 117, 118 ve 119 uncu maddeler eklenmiştir.

YEDİNCİ KISIM

Dilekçelerin İncelenmesi ve Karara Bağlanması Esas ve Usulleri

Dilekçe Komisyonu

Madde 114. — Dilekçe Komisyonu, Türk vatandaşlarının kendileriyle veya kamu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderdikleri dilek ve şikâyetleri inceler.

Dilekçelerin Başkanlık Divanunca İncelenmesi

Madde 115. — Dilekçe Komisyonunun Başkan, Başkanvekili, Sözcü ve Kâtibinden oluşan Başkanlık Divanı, komisyona gelen dilekçeleri inceleyerek;

1. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen,
  2. Yeni bir kanunu veya bir kanun değişikliğini gerektiren,
  3. Yargı mercilerinin görevine giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan,
  4. Yetkili idarî makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen,
  5. Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan,
- Dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar.

Komisyon Başkanlık Divanı, bu kararlarını; bastırır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtır. Dağıtım tarihinden itibaren onbeş gün içinde itiraz olunmayan Başkanlık Divanı kararları kesinleşir ve durum dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Komisyon Başkanlık Divanı; görüşülemeyeceğini karara bağladığı dilekçelerden, kanun olarak düzenlenmelerinde toplumsal yarar gördüklerinin birer örneğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına ve Başbakanlığa bilgi olarak gönderir.

Dilekçelerin Komisyon Genel Kurulunca İncelenmesi

Madde 116. — Komisyon Başkanlık Divanının 115 inci maddenin dışında gördüğü dilekçeler ile aynı madde gereğince karara bağladığı dilekçelerden süresi içinde itiraza uğrayanlar, Komisyon Genel Kuruluna sevk edilir.

Komisyon Genel Kurulu, kendisine gönderilen dilekçeleri, ilk önce; 115 inci madde hükmü gereğince inceleyerek karar konusu olup olamayacakları hususunu kararlaştırır.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarının Bastırılması ve Dağıtılması

Madde 117. — Komisyon Başkanlık Divanı, Komisyon Genel Kurulunca alınan kararları bastırır, bütün milletvekillerine ve bakanlara dağıtır.

Komisyon Genel Kurulu Kararlarına İtiraz

Madde 118. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin her üyesi Komisyon Genel Kurulunun kararına, kararın dağıtım gününden itibaren otuz gün içinde gerekçeli bir yazıyla itiraz edebilir. Aksi halde, dilekçe hakkındaki karar kesinleşir.

Komisyon Genel Kurulu, itiraz edilen dilekçeler için, itiraz tarihinden itibaren otuz gün içinde bir rapor düzenleyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Türkiye Büyük Millet Meclisinin alacağı karar kesindir.

Bu madde hükümleri gereğince kesinleşen kararlar, dilekçe sahiplerine ve ilgili bakanlıklara bildirilir.

Dilekçeler Hakkındaki Kesin Kararların Sonucu

Madde 119. — Bakanlar 118 inci madde gereğince kesinleşen kararlar hakkında yaptıkları işlemi, aynı maddenin son fıkrası uyarınca kendilerine yapılan bildiri tarihinden itibaren otuz gün içinde, Komisyon Başkanlığına yazıyla bildirirler. Komisyon Genel Kurulu, bunlardan gerekli gördüklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesini isteyebilir. Bu takdirde, komisyon kendi görüşünü belirten bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Komisyonun bu istekte bulunması halinde 118 inci maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları hükümleri uygulanır.

İlgili bakanlık birinci fıkraya uyarınca yapması gereken bildiri yapılmadığı takdirde de, aynı fıkra hükümleri uygulanır.

MADDE 26. — Millet Meclisi İçtüzüğüne "Sekizinci Kısım (Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü Yönetim Usulleri ve Silahlı Kuvvetlerle İlgili Kararlar)" başlığı altında aşağıdaki 120, 121, 125, 126, 127, 128 ve 129 uncu maddeler eklenmiş; İçtüzüğün 104 üncü maddesi 122 nci madde olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; 105 ve 106 ncı maddelerinin numaraları da 123 ve 124 olarak teselsül ettirilmiştir.

SEKİZİNCİ KISIM

Cumhurbaşkanı Seçimi, Güven İstemi, Olağanüstü

Yönetim Usulleri ve Silahlı Kuvvetlerle

İlgili Kararlar

BİRİNCİ BÖLÜM

Cumhurbaşkanı Seçimi ve Andiçme Töreni

Cumhurbaşkanı Seçimi

Madde 120. — Cumhurbaşkanı, Anayasanın 101 inci maddesinde yazılı nitelikleri taşıyan adaylar arasından, Anayasanın 102 nci maddesi hükümlerine göre seçilir.

Cumhurbaşkanı seçiminin sonucu, yeni Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ve birleşimde görevli Başkanlık Divanı Üyelerinin imzaladıkları bir tutanakla bildirilir.

Cumhurbaşkanı seçimi tamamlanınca başkan, yeni Cumhurbaşkanına seçildiğini bildirmek üzere oturumu kapatır.

Cumhurbaşkanının Andiçme Töreni

Madde 121. — Yeni Cumhurbaşkanının andiçme töreni, eski Cumhurbaşkanının görev süresinin dolduğu gün yapılır.

Cumhurbaşkanlığı, Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından başka bir sebeple boşalmışsa, andiçme töreni, seçimden hemen sonraki oturumda yapılır.

Yeni Cumhurbaşkanı andiçmek üzere geldiğinde, Başkan oturumu açar ve en yaşlı Başkanvekili vasıtasıyla Cumhurbaşkanını Genel Kurul Salonuna davet eder. Cumhurbaşkanı, beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde, hitabet kürsüsüne gelir ve ayakta andiçer. Andiçme bitince, İstiklal Marşı çalınır ve Cumhurbaşkanı beraberinde en yaşlı Başkanvekili olduğu halde salondan ayrılır.

Cumhurbaşkanı, andiçme töreninde siyah elbise giyer.

İKİNCİ BÖLÜM

Güven İstemi

Hükümet Programının Okunması

Madde 122. — Cumhurbaşkanıca atanmakla kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun programı, kuruluş tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Başbakan veya bir bakan tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunur.

Bakanlar Kurulu programının okunacağı gün için, Danışma Kurulunca Genel Kurula bir özel gündem teklif olunur.

Yeni Bakanlar Kurulu kurulduğu sırada Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantı halinde değilse, Başkanlıkça derhal toplantıya çağrılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Olağanüstü Yönetim Usulleri

Olağanüstü Hal ile İlgili Kararlar

Madde 125. — Anayasanın 121 inci maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmî Gazetede yayımlanan olağanüstü hal ile ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Yukarıdaki fıkrada söz konusu karar veya istemde zikredilen sürelerin kısaltılması veya uzatılması hakkında siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile görüşme sırasında önerge verilebilir. Oylamadan önce önerge sahibi on dakikayı geçmemek üzere söz alabilir.

Birinci fıkradaki söz konusu karar veya istemler Türkiye Büyük Millet Meclisince karara bağlandıktan sonra, siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile verilen olağanüstü halin kaldırılması veya süresinin kısaltılmasına dair önergeler, Başkanlıkça alındıkları tarihi takiben yedi gün içinde gündeme alınır ve üzerlerinde görüşme açılıp açılmaması oylanır. Oylamadan önce hükümet ve on dakikayı geçmemek üzere önerge sahibi söz alabilirler. Görüşme açılması reddedilirse, önerge de reddedilmiş olur. Görüşme açılması kabul edilirse, önerge yedi gün içinde gündeme alınır.

Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanan olağanüstü halin süresinin uzatılmasına, değiştirilmesine veya olağanüstü halin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu istemleri bu maddedeki usul ve esaslara göre görüşülür ve karara bağlanır.

Bu madde gereğince yapılacak görüşmeler genel hükümlere göre yapılır.

Sıkıyönetimle İlgili Kararlar

Madde 126. — Anayasanın 122 nci maddesi gereğince Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmî Gazetede yayımlanan sıkıyönetimle ilgili karar, Başbakanlık tezkeresiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Sıkıyönetim ilanına dair kararın onaylanmasına veya sıkıyönetim süresinin değiştirilmesine veya sıkıyönetimin kaldırılmasına dair Bakanlar Kurulu isteminin ve siyasi parti grupları veya en az yirmi milletvekilinin imzası ile görüşmeler sırasında veya görüşmelerden sonra verilecek önergelerin işlem ve görüşmelerinde 125 inci madde hükümleri uygulanır.

Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmündeki Kararnamelerinin Görüşülmesi

Madde 127. — Anayasanın 121 ve 122 nci maddeleri gereğince çıkarılan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan kanun hükmünde kararname, Anayasanın ve İçtüzüğün kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesi için koyduğu kurallara göre ancak, komisyonlarda ve Genel Kurulda di-

ğer kanun hükmünde kararnamelerle, kanun tasarı ve tekliflerinden önce, ivedilikle en geç otuz gün içinde görüşülmüştür ve karara bağlanır.

Komisyonlarda en geç yirmi gün içinde görüşmeleri tamamlanmayan kanun hükmünde karar-nameler Meclis Başkanlığınca doğrudan doğruya Genel Kurul gündemine alınır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Savaş Hali İlanı ve Silahlı Kuvvetlerle

İlgili Kararlar

Savaş Hali İlanı

Madde 128. — Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, yabancı bir devlete karşı veyahut belli bir devleti hedef tutmayıp Türkiye için savaş hukukunun yürürlüğe girmesini gerektiren hallerde savaş hali ilanına, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

Ancak, Anayasanın 92 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hallerde Cumhurbaşkanı da, Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verebilir ve derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi-ni toplantıya çağırır.

Silahlı Kuvvet Gönderilmesi veya Kabulü

Madde 129. — Anayasanın 92 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, Türk Silahlı Kuvvet-lerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye’de bulunmasına belli bir süre için izin, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam-sayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Bu kararı Cumhurbaşkanı uygular.

MADDE 27. — Millet Meclisi İçtüzüğü’nün yedinci kısmı “Dokuzuncu Kısım (Yasama Do-kunulmazlığı ve Üyeliğın Düşmesi)” başlığı altında Birinci Bölüm olarak İçtüzüğü’nün; 108, 109, 110 ve 111 inci maddelerinin numaraları 130, 131, 132 ve 133 üncü madde olarak teselsül ettirilmiş; İkinci bölüm olarak 112, 113 ve 114 üncü maddeleri ise 134, 135, 136 ve 137 nci madde olarak aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiş müteakip kısımların numaraları ile madde numaraları buna göre teselsül ettirilmiştir.

DOKUZUNCU KISIM

Yasama Dokunulmazlığı ve Üyeliğın Düşmesi

BİRİNCİ BÖLÜM

Yasama Dokunulmazlığı

İKİNCİ BÖLÜM

Üyeliğın Düşmesi

Üyeliğın Düşmesi

Madde 134. — İstifa eden, Türkiye Büyük Millet Meclisine seçilmeye engel bir suçtan dola-yı hüküm giyen, kısıtlanan, üyelikle bağdaşmayan bir hizmeti sürdürmekte ısrar eden, Meclis ça-lışmalarına özürsüz ve izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmayanların üye-likleri hakkında 135, 136 ve 137 nci maddeler uygulanır.

Üyelikten İstifa, Hükümlülük ve Kısıtlanma

Madde 135. — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğından istifa eden milletvekilinin istifa ya-zısının gerçekliğı Başkanlık Divanınca yedi gün içinde incelenip tespit edildikten sonra üyeliğinin düşmesine Genel Kurulca görüşmesiz karar verilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğine seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin hüküm giyen veya kısıtlanan milletvekili hakkındaki kesinleşmiş mahkeme kararının Genel Kurulun bilgisine sunulmasıyla üyelik sıfatı sona erer.

Milletvekilliği ile Bağdaşmayan Bir Görevi Sürdürme

Madde 136. — Anayasanın 82 nci maddesinde ve kanunlarda milletvekilliği ile bağdaşmayacağı belirtilen herhangi bir hizmeti veya görevi sürdürmekte ısrar eden üyelerin durumu Başkanlık Divanınca incelenir. Sonuç, Başkanlık Divanı kararı olarak Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasındaki usullere göre durumu inceleyerek bir rapor hazırlar.

Bu raporu götüren Genel Kurul, gizli oyla karar verirse, üyelik sıfatı düşer. Üyeliğin düşmesi istenen milletvekili isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz herhalde savunmanındır.

Gizli oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamaz.

Milletvekillerinin Devamsızlığı

Madde 137. — Bir milletvekili Meclis çalışmalarına öztürsüz ve izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmazsa devamsızlığı Başkanlık Divanınca tespit edilir ve Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.

Karma Komisyon, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasındaki hükümlere göre durumu inceler ve raporunu hazırlar.

Bu raporu götüren Genel Kurul devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi gerektiğine üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verirse, üyeliği düşer. Üyeliğinin düşmesi istenen milletvekili isterse Karma Komisyonda ve Genel Kurulda kendisini savunur veya bir üyeye savundurur. Son söz herhalde savunmanındır.

Oylama, Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamaz.

Bir yasama yılı içinde izinsiz ve öztürsüz olarak toplam kırkbeş birleşimden fazla yok sayılan milletvekilinin yolluklarının üç aylığı kesilir.

MADDE 28. — Bu İçtüzüğün 7 nci maddesi ile değiştirilen 20 nci maddesi 1 Ekim 1997 tarihinde, diğer hükümleri yayımını takip eden ayın başında yürürlüğe girer.

MADDE 29. — Bu İçtüzük Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

